

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
GYULAFEHÉRVÁR (VÁR.)
Telefon szám 16.

Felelős szerkesztő: **SÓOTHY GYULA.**
LAPTULAJDONOS
AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre ————— 8 kor
Félévre ————— 4 „
Negyedévre ————— 2 „
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Bethlehem szózata.

A világ, mikor e szózat először hangzott el, ünnepi csendbe öltözött. Pogány római legiók hüvelybe dugták rövid kardjukat, vad barbár törzsek visszahúzódtak a rengeteg erdő mélyére. Augustus Caesar hatalmának ünnepi nyugalma volt az a gyönyörű kíséret, melybe belezengett az angyali ének: „Békesség földön a jóakarató embernek”. A pogányokban volt annyi emberi érzés, hogy lázongó, harcias indulatukat fékre vették s a gyönyörű eseményeket megelőző nagy, megdöbbentő várakozással néztek a Sybilla jóslatának teljesülése elé. Ezek jóakarató emberek voltak! Méltók arra, hogy három évtized múlva lelkükbe fogadják a békességet, melyet a világ nem adhat. Az mindegy, hogy vértanu halálon keresztül értek el hozzá, hogy vérük árán jutott a világ is békességhez. Mert ezeknek a hős úttörőknek mondotta Péter apostol a Colosseum felső nézőteréről, mikor üvöltö fenevadak, tomboló nézőközönség előtt vonaglott marcangolt testük: „Békesség Krisztus vértanuival!”

Bethlehem szeretetet ültetett a gő-

gős, kevély trónok tövébe. Alázatosságot csepegtetett a kunyhók zsúpfödélén keresztül. A végtelen magasságból alászálló, leereszkedő kised Jézus ölen egyformán helyet talált koronás fő s koldus rongy.

A Végtelesség hozta össze a végleteket varázslatos erővel, egy varázsigével, melynek a neve: szeretet vala.

Megrázó kép jut eszembe. Egy francia festő alkotása, mely a világ nagy hódítóit ábrázolja. Nagy Rhames, Hannibal, Nagy Sándor, Julius Caesar, Attila, Napoleon együtt jönnek szembe a nézővel diadalszekereiken. Arcukon az erő és hatalom diadalmas érzéseit valami fagyasztó megdöbbenés boruja sötétíti. Mindmegannyi hős tekintetében ott rebeg egy gondolat, melyet diadalútjuk szomorú kerete értet meg: a sötét háttér s a beláthatatlan sorban kétfelől heverő holttestek. Sötét háttér: diadaluk eredménye, az emberi szenvedélyek fölszítása. Holttestek: a számtalan áldozat, mibe a diadal került. Ebben lát szik meg igazán a „világ” jelmondatának: „si vis pacem, para bellum” — csödjé.

S ezzel a rettenetes képpel szembe

szetném állítani azt a másikat, mit a próféta fest meg — írásban, de Isten Lelkétől ihletve, tehát sokkal szebben. De szép volna e kép, ha olyan valóság lenne, mint a másik. Itt csak egy hódító hős szerepel: a gyermek Jézus. Kezében vasvessző. (A szenvedélyek íkező korbácsa.) Arcán csalogató, édes mosoly. Szemeiben lenyűgöző s mégis biztató isteni fenség. Körülötte megkínzott vértanuk, de akik örvendő mutatják sebeiket. Szűzek, akik csodás éneket zengenek a Bányáról. Hitvallók, akiknek arcán ragyog szent Pál öntudata: „Scio, cui credidi.” Tudom, hogy kinek hittem!

Ez a Bethlehem szózata!

Hódítás — vérontás nélkül. Nem legyőzése, hanem meggyőzése a világnak. Diadal, amely csak a rosszat: a bűnt tiporja el. Bilincs, mely édes szabadságot biztosít. Teherviselés, amely könnyű, mert Isten segít hordozni. Harc, amelyet Isten fia visel, nem önző érdekből, hanem jogos tulajdonáért. Küzdelem, amely nem ellenséget szerez, hanem testvérünké tesz mindenkit. Hadsereg, melyet Isten élelmez — égi győzelemmel. Fegyverek, melyek nem öl-

T Á R C A.

A titkok óráján . . .

Az első asszonynak csábos mosolygása
A bűnnek árnyékát borítá párjának
Tiszta homlokára.

A dözsölő mámor . . . gyötrelmek keresve
Tüzes lázájában faldokolt az ember
Önmagát keresve.

Még a titkok óráján lángba borultu
Egy nagy fényes csillag oda tűzött épen
Bethlehem útjára.

Oda tűzött épen, csodáiban ragyogva
Királyok, pásztorok égi hatalma
A rongyos istállóra.

Égből szűtt palástját ráborítá lágyan
A mosolygó Kised, a Boldogságos Anya
Örök csodájára.

Aki fájó boldogsággal reszkető kezével
Szívéhez szorítca, forrón melengetve
Ölette leblére.

*S míg ajku mosolygott édes szókkal esedve
Egy áruló könnyesepp lehullott a Kised
Arany füleire . . .*

*Ez az első könnyesepp! . . . az áldott szent
[harmat*

*Amit akkor elsírt az Isteni Anya
Fehér yalamb szárnya . . . lélek diadala!
Amelyen megtörött, vigaszt, enyhülést nyert
Az első asszonynak bűnös mosolygása . . .*
Végnérné Földes Anna.

Gondolatok.

Irta: Kémenes Antal.

Azóta, hogy a kultúra önhietségétől elkapatott modern emberi elme megszerkesztette Istentől elvonatkoztatott etikáját s hogy Cante Ágost, Herbert Spencer filozófok receptje szerint az élet könyvéből törülte az Istenség eszméjét s helyébe beírta az emberiség imádását: úgy érezzük, hogy plánetánkon az élet százasaiban, füledt athunesszsiérában járunk, hogy éltünk alfája s omegája sártekénkre van leszegezve. — Hol az örökszép s igaz

eszméje is szárnyaszegetten húzódik meg az igénytelen göröngy mellett . . .
Az igazság nagy temetője ez, melynek bejárata a nirvanizmust, nihilizmust hirdeti s a honnan fülembe cseng a modern strófa:

*Szeretem azt, aki csalódott,
Aki rokkant, aki megállott,
Aki nem hisz, aki boros,
A világot.
Én a halál rokonu vagyok,
Szeretem a tűnő szerelmet,
Szeretem megcsókolni azt,
Aki elnegy.*

Modern ember!

Dekadens vezéred szavaiból megérttem lemondásodat: látom tört hitedet, reményedet, szivedet. . .

A te világodban hideg borzongást érezek, mert leked tükre: irodalmad s művészeted mezőin „ösi az időjárás, s mert géniuszod nem napsugárba, hanem ködfoszlányokba öltözik; s kedvenc virága sem a kacagó pipacs, sem az ég szemléle-

Oberbauer A. utóda

Budapest, IV. Váci-utca 41.
A legjobb hírnévnek örvendő és legrégibb egyházi szerek, ruhák, zászlók. stb. gyára. — Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

nek és szagatnak, hanem életnek és gyógyítanak.

Ez a Bethlehem szózata!

S vajjon megértette-e a világ? Éppen „ez az ítélet”, hogy nem. Hiszen ez a nemzedék „világbékét” akar csínlálni, de a kereszténység békeségét nem akarja ismerni. Béke — Isten nélkül? „Nincs békeségük az istentelenekek!”

Ezerkilencszáztizenkét esztendővel ezelőtt Isten aláta meg önmagát egész a bethlehemi rongyos istállócskáig. A világ tehát csak itt találkozhatik vele. A kikben annyi alázatos hit sincs, hogy oda betérjenek s a boldog pásztorokkal imádják Őt, azoktól Jut a Jézus békesége. Azok arra a szomorú csonthalmazra kerülnek, mely a világhódítók szomorú diadalútjának elrettentő ke-rete.

Mi azért bizalommal fordulunk a te diadalútd felé, áldott, édes Kisdéd. Boldog öntudattal ismétljük a hős Napoleon hódító szavait, melyekkel sz. Ilona szigetéről küldötte meg neked maga és hódító elődei nevében az örök elismerés adóját, hogy: „A világ csak egy hódítót ismer és az Te vagy, századok Királya, Urunk Jézus!”

Mi csak a te bethlehemi szózatodtól várjuk a győzelmet s azért ezen a te nagy ünnepeden jászol-bölcsöd előtt imádással hullunk a porba és nem félünk sem a háborúk szélétől, sem a sötétség titkos uralmától, mert Te édes, biztató mosolyoddal emeled a világ hatalmasainak feje fölé vasvessződet s a győzhetetlen, isteni erő szilárd hangján mondod: „Bizzatok, én meggyőztem a világot.”

Biró Ferenc.

tétől s szerelmétől égszínben kékülő buza-virág, hanem a sáppadt őszi kikerics.

Most, hogy az élet a természetben s a modern ember lelkében fagyva van; önkéntelenül feltámad lelkemben a bethlehemi jászol képe s a szent, éj zsolozsmája: „Gloria in excelsis Deo.” — megrezegtetí szívem húrjait. Itt boldogsággal, élet-energiával telik meg lelkem; amott fázott a megsemmisülés gondolatától. Óriási mélység tátong az enyészet, az élet kútforrása; a lemondás s az öröm között.

Átértem a mélységes misztérium titkát, amiért a katolikus világ tekintete e napon a jászolon függ.

Igen! értem, mert itt a nihilizmus idegenben van, mert innen patakzik az élet, innen indul ki az Igazság, a béke útja, s mert ebből a jászolból kelt igazában hódító útjára a szabadság, a testvériség s egyenlőség eszméje; melyekért ha sok vért is hullatott Hellász s Franciaország, — az emberiség közkincsévé az Ige megtestesülése avatta.

Az élet, melyet a bethlehemi jászoly lehel, s melynek virányos mezőit beragyogja Bethlehem csillaga, a hívő kebel intuíciója, a harmóniak kulcsa a lét szfinkszének megvilágítása, életideálunk, lelkünk katarzisa.

Főpásztorunk kitüntetése.

A hivatalos lap december hó 13-ik száma hozza, hogy felséges Urunk és Királyunk gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspököt az egyház és kultúra terén szerzett kiváló érdemeinek elismeréséül I. osztályú vaskorona-renddel tüntette ki.

Ugy hisszük, hogy olvasóinknak szolgálatot teszünk, mikor a vaskorona-rend történetét és mibenlétét az alábbiakban ismertetjük.

A vaskoronarendet az olasz tartományoknak Ausztriához történt csatoltatása emlékére I. Ferenc császár 1816. február 12-én alapította. Az I. osztály tulajdonosai v. b. t. tanácsosi rangban állanak, a II. osztály tulajdonosai, régebben a bárói rangot, a III. osztályéi a nemességet nyerték; 1860. február 12-től e rendet katonai érdemekért hadi ékítménnyel díszítve is adományozzák. A rendnek külön öltözete van, melyet azonban már évek óta nem használnak. Jelvénye; színes drága kövekkel ékített arany-vaskorona, rajta a koronás kétéjú birodalmi sas, jogar, kard és országalmával, mellén aranszegélyű sötét-kék paizs, rajta arany F. betű. Szalagja aranszárga, sötét-kék szélcsikkal. Csillagja, melyet az I. osztály visel, ezüst, gyémántozott, rajta kerek pajzson a vaskorona, körülötte sötét-kék karika gyűrűben „Avita et aucta” arany felirat. Az I. osztály ünnepélyes alkalommal, a rendjelvényt nyakláncon viseli, mely aranyból van, 12 arany tölgykoszorú és ugyanannyi F(ranciscus) P(rimus) monogramból áll, melyet a vaskorona köt össze.

A hadi ékítmény babérkoszorúból áll.

Az egész országból s az egyházmegegyéből sürgönyileg fejezték ki püspöktársai s világi vezetőiériak jókívánataikat s örömeiket a kitüntetéshez. Az aulában ki-

Ma a szent érzések, a szeretet religiójának napján a Szentföld felé fordulunk. Szemmel Bethlehem felé fordulunk; mint Mohamed híve, Mekka felé. S némán porba omlik térdünk s úgy érezzük, hogy az élet hétköznapiságától elköptatott lelkünk megtisztul a földi salaktól s megerősödik az élet zajával szemben. S ráadásul nyilatkozik lelkünkben Dante világa, s megrezegül benne a középkor vágyai, eszméi is.

Ilyenkor boldogabbnak érezzük magunkat, mint az atheista természetűdök, ki hasztalan keresi a tudományban az archimedesi pántot; s mint tanítványai, kik cél nélkül, úntottan járják az élet útjait, mert mesterük az élet ideálját nem jól fogalmazzák; s még kevésbé állította őket a boldogulás útjára s az ő osztályrésziük a lemondás, korhadás, putritudó assium; csontok rothadása; a mi tekintünk pedig egy szebb jövőn csüng. S üvendünk az életnek, mert „a hidat földünk-ről Istenbe beleakaszthatjuk” ...

Gloriás nap!:

„Hol az elme mely felér?
A nyelv mely téged elbeszél?

Légy üdvözülve a szent érzésekért; a diadalmas erőért; a győzelmekért ...

tett könyvbe írták fel nevüket a gratulánsok. A papnövendékek díszesen kiállított feliratban hódoltak a főpásztornak.

A „Csendes éj, boldog éj” karácsonyi dal története.

(A szerző unokájának, Gruber K. Ferenc meran-i plébániái karnagynak elbeszélése nyomán.)

1818. december 24-ikét írták. Karácsony szombatja. Felső-Ausztria egyik kis városában, Oberndoriban izgatott örömmel készülnek a szent ünnepekre. Hogy is ne. Hiszen első karácsonya ez az új városnak. Eddig Laufen-nek volt külvárosa, alig pár hónapja, hogy önállósították. Melőán kell hát megünnepelni az első karácsonyt.

A város első káplánja, Mohr József, aki egyébként költői hajlandóságokkal is bírt, elgondolkozva sétálgatott le s fel szobájában. Az eklézsiának is ki kellene tennie magáért ez örvendetes alkalommal! De hogyan? ...

Egyszer csak lelkesen kezdett bóránálni hajában. Ugy van! Egy szép karácsonyi dallal.

Pár óra múlva átszellemült arccal, titokzatos mosolylyal kopogott be a városka fiatal helyettes kántorához, Gruber Ferenchez. Gondosan összehajtott papírlapot adott át neki. A kántor kérdőleg bontja szét. Hat strófás vers van rajta, a Stille Nacht! Heilige Nacht! szövege. Ismeretes volt a fiatal kántor zenei készsége, a káplán megzenésítés végett hozta a szöveget, saját szerzeményét.

A dolog sürgős volt, mert az éjféli misén már elő is kellett adni.

Este felé már a kántor kopogott a káplán ajtaján átszellemült arccal, titokzatos mosolylyal. Gondosan összehajtott kottalapot adott át neki. A káplán kíváncsian nyitotta fel: a Stille Nacht! Heilige Nacht! kompozíciója van rajta. Két hangra volt írva, tenor és basszus duettre gitárkísérettel. Az oberndorfi templom orgonája ugyanis nagyon viharvert állapotban volt, nem merték a dal sikerét kockáztatni. Ezért adták elő gitárkísérettel, a mi bizonyára érdekes egyházi zenei kuriozum.

Eljött a szent éj. A kis templom köránán lelkesen szorongatta gittárját a káplán, a ki különben kitűnően értett hozzá. A jó bácsik gyanakodva pislogtattak hol a gittarra, hol a káplánra, azután egymásra. Azt nem is tudták, hogy a tisztelendő úr szobájában is futkorásznak a svábok! De mégis, miért hozza a templomba a fűjtatót s éppen most, szent karácsony estéjén!

De ni te, ni! Micsoda fránya jószág! Még szól is! És milyen szépen. Hát még mikor felhangzott a káplán szép tenorja duettben a szerző basszusával. Álmélkodva hallgatták. Aztán megragadta őket a dal kedves melódiája, s vitte őket vissza, messze a multba a bethlehemi puszta, a kis istállócskába, a jászol elé, látták a csillogó, csendes éjszakát, a jászolban a bodros hajú kisdédet és azt a két szent alakot, akik egymagukban virasztanak csak. A szent karácsony minden vágyát, örömet és boldogságát érezték és értették. Mikor vége volt a dalnak, az egész hívő sereg mintha meg lett volna bűvölve. Áhitato-

sabb, hangulatosabb karácsonyi ünnepek aligha voltak valaha. Hallgatagon mentek haza s bizonyára nem is sejtették, hogy egy leendő világének „premiere”-jén voltak jelen.

Ez az ének születése. Növekedését vagyis elterjedését éppen annak köszönheti, ami első előadása alkalmával hiányzott, t. i. az orgonának.

Oberndorfnak rossz orgonája volt. Meghívták tehát Mauracher Károlyt, a híres orgonakészítőt, hogy megvizsgálja az orgonát. Ekkor megismerte ő is a dalt, s magával vitte hazájába, Zillertalba. Innen indult aztán világhódító útjára. A Zillertali dalosegylet egy hangversenykörútja alkalmával előadta Lipcsében. Itt kellett hagyományok a dal kottáját. 1834-ben *Jugenfreund* már hozza a dalt szöveggel és dallammal. Azután pedig elterjedt az egész világon, lefordították számtalan nyelvre. E mellett ünneplik a karácsonyt Afrika keresztény négei, Amerika indiánjai, a copios kinaiak és a vallásos eszkimók.

Elterjedt a bájos, kedves dalocska a nélkül, hogy kérdezték volna származását. A költőjét és a komponistáját elfeledték, sőt ki tudja, hogy-hogy nem, tény az, hogy 1854-ben Berlinben már Haydn Mihályt, a nagy zeneszerző Haydn József fítestvérét, tartották szerzőjének. De nemcsak az igazi szerzőkről feledkeztek meg, hanem az ének dallama is változást szenvedett, az utolsó mondatot, „schlafft in himmlischer Ruh” valószínűleg átirás következtében egy kis terccel fennebb vették, mint az eredetileg volt. Így van ez jelenleg is a legtöbb énekgyűjteményben.

A nyolcvanas években egy alkalommal pecsétetes írás érkezett a strassburgi szt. Péter templom karnagyához a berlini udvari zenekartól, hogy vajjon nincs-e meg a templom levéltárában a Haydn Mihály szerzette „Stille Nacht...” eredetije... T. i. Strassburgban lakott annakidején. A karnagy P. Prensteiner Ambrosius azonban tudta, hogy a „Stille Nacht! Heilige Nacht! nem Haydn szerzeménye, hanem Gruber Ferenc és Mohr József. Gruber Ferenc fia Gruber Félix ugyanis a templom énekkarában volt akkor, mint „Singknabe”. Ettől tudta. Gruber Félix aztán egy másolatot adott át a karnagnak, amely az ének eredéséről szólt, a melyet el is küldtek Berlinbe. Az eredeti maga a komponista írta sajátkezűleg és a következőképpen hangzott:

„Hiteles beszámoló a „Stille Nacht! Heilige Nacht! keletkezéséről.

Az 1818-ik évnek december 24-ike volt, mikor Mohr József úr, az ujonnan alapított oberndorfi szt. Miklós plebánia segédlelkésze az akkori kántorhelyettesnek, Gruber Ferencnek (aki egyúttal arnsdorfi tanító is volt) egy költeményt adott át azzal a kéréssel, hogy írja hozzá találó dallamot két solohangra, kar és gütár kísérettel. Nevezett kántorhelyettes még aznap este az egyszerű kompozíciót a zenében jártas lelkésznek átszolgáltatta, kivánság szerint zenésítve, amelyet még aznap este a legnagyobb sikerrel elő is adtak. Mohr József, aki ennek a költeménynek és több más egyházi éneknek szerzője, 1848. december 4-ikén halt meg, mint wágrán-i (Pongau) prépost.”

Mikor a 80-as és 90-es években nyilvánosságra került az ének története,

számos novellaíró, költő használta fel az anyagot s a dalocska keletkezését mindenfelé regényes körülményekkel színezték ki.

Igy született meg az ének két valóban jámbor, egyszerű lélek egyetértő munkája folytán. Ezt a gondolatot igen sikerülten fejezi ki az arnsdorfi iskolaház — az ének szülőháza — felirata:

Stille Nacht, heilige Nacht!
Wer hat dich o Lied gemacht?
Mohr hat mich so schön ordacht,
Gruber zu Gehör gebracht —
Priester und Lehrer vereint.

Radányi József.

Kedves munkatársainknak, olvasóinknak kegyelemteljes boldog szentünnepet kívánunk. Reméljük, hogy mellékletünkkel kellemes percekert okozunk.

T A N Ű G Y.

A tanítói tevékenység ébrentartása.

A régi, gyarló rendszer szomorú következménye az is, hogy az oktatási eljárás csak ritkán közelíti meg az igazi didaktikai művészetet, hanem mesterséggé válik, mintha minden emberi lélek egyazon fából volna, melyet faragni kell, a míg szögletes lesz — egy zsinór mentén egy bárdal. Pedig a gyermeki psyche nem vonható egy kaptafára, nem törhető egy formába és nem formálható egyoldalúlag. A változatosságra vágyó lélek hasonló eljárással fejlesztendő. És miután a legkiválóbb tanító sem lehet annyira leleményes, hogy hasonló kartársának eljárásában újszerűséget ne venne észre, a mi követésre méltó, sőt többen vannak, a kik eredetiség hiányában nem egy tantárgynál a képzőben, vagy valahol elletett egypár módszeres ügyességen kívül kevésbé alkalmazhatnak egyénibb metodikai fogásokat, a mi végre is unalmasá válik nemcsak a gyermekek előtt — különösen osztatlan iskolában, — hanem a tanítónál is, — ide is intézmények keltenek a tanítói működés megkönnyítésére. Egy olyan tanító, aki egész működési ideje alatt nagy ritkán s akkor is csak vizsgákon fordul meg saját osztályán kívül más tanteremben, egymagára nehezen emelheti és tarthatja meg oktatását a művészi magaslaton. Ezért kellene ide teljesen új intézmények, még pedig sürgősen, melyek nemcsak egy iskolában, hanem széles körben az egyes tanítók eljárása és a különböző jellegű iskolák között levő zártságot megszüntetik a kartársak előtt s így az egyedek egyoldalúságát, vagy únott munkáját a könnyed és változatos harmónia válja fel az oktatásban, hogy a lélfőjtő didaktikai sablon élvezetes művészeté alakuljon át.

Ezt pedig csak a kötelező és kölcsönös iskolálatogatással lehet elérni, amelyben a tanítónak nem felügyeleti, hanem tanulmányi szerepe volna. Előre készített tervek alapján minden tanító hetenként egy, vagy havonként két, szóval egész éven át bizonyos elegendő számú napon

iskolálatogatni menne a járás más- és más iskolájába. Hogy az idő semmi alatt sem vendégeskedéssel vagy szin tanulmány nélkül teljék el, azt az ellenőrző közcgek tervszerint beosztott felügyelete és ezek vezetése mellett a negyedévenként tartandó testületi gyűlések biztosítanák, melyeken a járás minden tanítója részt venne és tapasztalatairól részletesen számolna be. Itt lenne alkalom a nevelési elvek, a módszeres kérdések megvitatására, a hiányok pótlására és egész pedagógiai eljárásunknak kölcsönös megegyezés alapján igazi pszichológiai alapon való tökéletesítésére. A mi foglalkozásunk nem mérhető más hivatalok teendőjéhez, a hol ugyanazon perografus szerint ugyanazon akták, ugyanazon körben, ugyanazon ügyek vetődnek fel s a teljes, érdemes kötelezettség teljesítés a naponként fegyülemlő aktahalmaz hivatalos időhöz kötött, pontos elintézésében merül ki. A lélek titokzatos lapjait kell művészi kézzel forgatni és ráírni mindazt, amit emberi jótulajdonságoknak nevezünk. A mindennapi más probléma a tanító részéről csak újabb- és újabb ötlettel oldható meg helyesen. Ezek szerint a tanítási művészetnek általánosítása csak a kölcsönös hospitálás intézménye révén valószínűsíthető meg, amiről eddig így, az általán vázolt alakban talán sehol sem esett szó; de a kísérletező pedagógia hamarosan rátalál ennek az eszmének helyessége- s keresztülvitelének szükségére, illetve módjára.

A fenti cél elérését biztosítja az olyan intézmény is, amelyen a szomszédos Romániában már életben van. Ez t. i. a tanítói gyűléseknek gyakorló tanfolyamokká való kiszélesítése, amely évenként a vármegye székhelyén a nyári szünet alatt egyfolytában 10 napot venni igénybe. Ahol arra az időre felemelt fizetéssel és teljes ingyenes ellátással nemcsak ilyen egyszerű és futólagos eszmefuttatásokban volna részünk, hanem alkalmunk nyílnék arra is, hogy a pedagógiai kérdésekre alaposan belemarkoljunk és működésünk állóvizét friss hullámvízbe hozzuk. Itt kiváló pedagógusok elméleteiket gyakorlati alkalmazásukban is bemutatnák, tehát nemcsak egyszerűen egyetemi jellegű előadást tartanának. Az elméleti tanulmányt kísérné a gyakorlat a hallgatók részéről is; tehát nem pusztá megfigyelés; hanem feltétlen elsajátítás volna a cél. Pszichológiai és methodikai kérdések kísérleteleg nyernének megoldást, s a didaktikai kísérletek az oktatás változatos és újabb módjaival ismertetének meg és ez tanítói tevékenységünk, kedvünk állandó éberségét és tevékenységét eredményezné. Erről a gyakorlati tanfolyamról érdemük szerint minősítést kapnának az egyesek, sőt minden más elgondalható ítélet alapján hozott minősítést előtérülnék és a hivatott pedagógusoknak ez a válogatott testülete adna mindenkinek tanítói készségéről véleményt, a mi a rendkívüli előléptetéseknek is igazságos alapja és biztosítéka lenne. Így az egyéni szorgalom és ügyesség megtalálná jutalmát; a kiváló tulajdonság közkinccséé válnék; a gyönge támogatás nyerne és ez a kis fáradság mérhetetlen gyümölcsöt hozna.

Az elszigetelt, magára hagyott tanító kezébe helyezett legszentebb ügy, a nevelés csak így érheti el azt a magas-

latot, amelyről a mai rendszer mellett a legbuzgóbb- és önfeláldozóbb tanító is csak álmodni képes, de teljes sikerre vergődni nem, — ha valahára az eddigi kísérleteket lyiszertü, alapos intézmények cserélik föl. Ha a múlt nem volt elég alkalmas annak megértésére, a közel jövőnek el kell ismernie, hogy a tanító nem egyszerűen egy hivatal pedánsa, hanem gyermekeinknek; akikért annyit aggódunk, nevelője, műveltségünknek, amit oly mohón esdünk s amire annyira rászorulunk, megalapozója és korunknak, amelyre oly büszkék vagyunk az a fontos tényezője, melynek szellemében és működési kétségében nem kevesebb, mint a társadalmi, vallási és nemzeti élet gyökerezik.

Nemcsak a tanítónak, mint egyénnek és tisztviselőnek érdeke tehát, hogy őt magára ne hagyjuk és ne tekintsük szegény nemzetnapszámosnak, hanem általános, kiáltó közérdek, hogy a tanítónak megadjuk mindazokat a módokat és eszközöket, a melyekkel a legeslegnemesebb munka, az embernevelés az emberi méltóságnak megfelelőleg eszközölhető.

Zsögön Zoltán.

INNEN-ONNAN.

A tanítók fegyelmi esetei. Sajnos, elég gyakran fordulnak elő papok és tanítók, papok és kántorok között éles, személyes természeti összeütközések, amelyek egyrészt a község lelki életére, másrészt a kath. nevelő oktatás eredményére roppant káros hatásúak. Nem lehet eléggé elítélni az egyéni érzékenységet azt az elfajulást, amely aztán rendszerint nyílt és hangos ellenségeskedésbe szokott kitörni. Nem lehet eléggé elítélni különösen akkor, midőn templomi szóváltásba, feleselgetésbe csap át s a híveket nagy mértékben botránkoztatja. A mindnyájunkkal közös emberi gyarlóságokból nem szabad minden áron casu bellit csinálni. Egyházi férfiak között a barátságos és bensőséges testvéri viszony ápolása oly fontos feladat, hogy ennek a kockázata nem érhet föl egyik félnek a fegyelmi tanács, illetve a szentszék előtt nyert diadalával.

Minthogy pedig a pap és kántortanító között fölmerült ellentétekbe a kántori teendők végzése körül mutatkozó mulasztások dobják a legtöbb mérgezőanyagot, a helyzet javítása céljából okvetlenül szükséges a segédkántorok teendőinek pontos körülírása. Mert ez a kérdés még teljesen tisztázatlan. A pályázati hirdetésekbe föl szokták venni, hogy a megválasztott tanító köteles egyúttal segédkántori teendőket is végezni. De hogy mikor, milyen körülmények között, ez mindenütt vita tárgya. Itt azt mondják, hogy a segédkántornak az egyházi funkciók végzését meg kell osztania a kántorral, másutt hogy csak szükség, pl. betegség esetén. Természetes, hogy a vitába beleszól a plebános is.

Még jó, ha az érdekelt felek alávetik magukat az ő intézkedésének. De néhol az is megtörténik, hogy kántor és segédkántor mellett a pap magára hagyatva végzi a szentmisét.

Sürgősen tisztázandó kérdés tehát,

hogy mi is az a segédkántorság, mi a lényege, hatásköre? És mennyiben és hogyan rendelkezhetik felőle a plebános? Mert ez a mai bizonytalanság sok félreértésre és vizzályra ad alkalmat.

Igazolt óramulasztások. A helybeli iparos és kereskedő tanoncskolákról szól a nóta. Lovag Ávéd Jákó, aki alapos hozzáértéssel s eléggé meg nem becsülhető ügybuzgósággal sok éven át vezette az iskolát, nagynehezen elért annyit (igaz, hogy volt is kellmetlensége belőle bőven), hogy az iparosok hozzászoktak tanoncaik mulasztásainak formái igazolásához. Formai igazolásnak azt a tényérnyi zsíros papírlapot nevezzük, a mely hieroglifszzerű rejtelmekkel bár, de valahogy tudtára adja az igazgatóságnak, hogy a tanonc „üzleti dolog” miatt nem mehetett előadásra. Megható, sőt meggyőző igazolás. Meri-e még valaki mondani, hogy a mester (kereskedő is) nem igazolta a mulasztást?

De van ennél még furcsább eset is. Megtörténik, hogy a mikor a tanonc jelent, hogy iskolába kell mennie, gazdája rámondul zordonan: Ma beteg vagy! És megy az igazolvány a tanonc betegségéről. S ha az iskolában megkérdeik, hogy tényleg beteg volt-e, mosolyogva feleli, hogy sohasem volt egészségesebb.

Igy oltják bele a tanoncha idejekorán, hogy a pályájához, existenciájához hozzátartozik a hazugság. Hát ez enyhe szóval élve, lelkiismeretlenség.

Manapság az egész vonalon az iparosok vannak napirenden. Előkelő banketten hivatalos és hivatasos szónokok üdvözlők az iparosokat, a miniszter minden úton-módon igyekszik érdeküket előmozdítani, iparos továbbképző tanfolyamot állít, a város képviselője lejön közéjük, keresi őket, meghallgatja kívánásait, szeretettel karolja fel ügyüket, a városi hatóság anyagi áldozatokat hoz értük. Mindez helyén való. Örvendünk az iparos-osztály méltó megbecsülésén és emelésén. De mindenestre több morális emelkedettséget, belső tartalmat, izlés- és intelligenciabeli gyarapodást kívánunk a magyar ipar fellendüléséhez.

Amihez hozzájárulna az iskola is, ha nem volna annyira könnyelmű és léha az iskolalátogatás.

Vásári pornográfia. December 17-én népes vásárunk volt. Kora reggeltől késő estig nagy embertömeg hullámzott a város piacán, a gyalogjárón, a bódék között. És hangzott a rekedt kiabálás, áruajánlat, csalogató szó szüntelenül a bódék belsejéből. Aki járt valaha Keleten és visszajött egészséggel, meg kell győződnie, hogy most is mennyire Keleten van. A bántó hangzavarból sokszor obszcén hangok törnek út maguknak. De ez még hagyján! Az egyik sátorban kezeit boldogan dörszölve, kétes mosolyal árulgatja levelezőlapjait valami emberbőrbe bújt szörnyeteg. Eleinte a csendes tájképeket, majd a rózsásarcú női képeket. Tessék válogatni. Aztán egy mérész szemhunyoritással a tulajdonképeni üzleti tárgyhoz nyúl s illő diskrecióval bontogat egy levelezőlap-kötést, mely a világ legelvetemültebb aljasságait rejtegeti.

S e minden képzeletet fölülmuló obszcenitást komoly emberek vásárolják. De ki állja útját annak, hogy a fiatal, serdülő korúak is ne vásárolhassák. A rendőrségnek, mely egyébként elég fürge volna, ha állandóan ömlőlábakon nem járna, kötelessége azonban rátenni a kezét azokra a jóízlést s minden erkölcsi érzést felháborító módon megbotránkoztató levelezőlapokra. Alaposan le kellene fűlni már egyszer a szemtelenül vigyorgó elárúsítókat, akik gonoszabbak minden mérgekverőnél.

Megvalljuk őszintén, bizalmatlanságunk e tekintetben a rendőrség iránt mérhetetlen. De féltjük az ifjúságot, bár gondolom az intézetek vezetői mindent megtettek, hogy az ifjúság lehetőleg távol tartassék a vásárból való szükségtelen részvételtől. A nagy vásároknak sok mindenféle ártalma van. Szeretettel ajánljuk ez alkalomra az intézőkörök figyelmébe a legszigorúbb óvintézkedéseket.

Levél.

Főtisztelendő Szerkesztő Ur!

Az ügy érdekében kérem ezen pár sornak szíves közzétételét.

Újév beálltával történik az egyik cselédváltás itt Nagyszébenben. Nagyon sok a magyar, székely leány. Különösen Kápolnásfalu (Udvarhelyi s Maros székely faluk csak úgy ontják a sokszor serdületlen, még iskolaköteles leányokat. A város, miként minden nagy katonafészek, igen sok veszélyt rejt a tapasztalatlan leányokra nézve. E veszélyek könnyebb kikerülése s a szegény leányok erkölcsének védelme céljából már három év óta áldásosan működik itt a r. k. plebánia és jóléltű úrihölgyek vezetése mellett a kath. cselédkör. Mindenféle anyagi ellenszolgáltatás nélkül igen sok jóban részesülnek vasárnap délutánonként a jóraváló cselédleányok. Munkánk azonban egészen meddő marad, ha a ft. plebános urak részéről nem részesülünk erkölcsi támogatásban.

Azért bizalommal fordulunk az érdekeit plebános urakhoz, szíveskedjenek a falujokból városokba cselédeknek készülő leányokat felszólítani, hogy jelentkezzenek az ilyen patronageok vezetőinél, (Szébenben a kath. pleb. hivatalban. Nagypiac 2. sz.), hol esetleg még elhelyezést is kaphat az új leány mindenféle cselédszerző drága közvetítése nélkül. Olyan helyzetben is vagyunk, hogy esekély díjért még szállást s ellátást is adhatunk addig, míg helyet kaphat az illető.

Főleg abban az értelemben tessék azonban a szülőkre hatni, hogy ők maguk küldjék leányaikat a cselédkörünkbe. Annál is inkább, mert országos mozgalom van készülőben, hogy ezután csak olyan cselédeket fogadnak és fizetnek teljes fizetéssel, kik a háztartási teendőkben elég jártasok. Nos, ezt a jártasságot az ilyen patronageokban szerzik meg a faluról kikerülő leányok.

Még egyszer kérem soraim szíves figyelembe vételét.

Nagyszében, 1912. dec. 17.

Kiváló tisztelettel:

Badilla János,

a nazebeni cselédkör vezetője.

H I R E K.

Boldog ünnepet. . . !

Írta: **Zagyva Mariska.**

Sűrű pelyhekben hull a hó. Az esztéta szemében finom bársony hólepel, kincses pillanatok gondúzó szülője; — mindennek pedig szomorú, hideg téli napok előhírnöke.

Ablakomnál álok. Elöttem zsigong az élet. A népes utca lármás élete. Apró emberek esetlen tipegése, a nagyok kemény lépése vidáman ropog, nyiszog a fehér, puha hószőnyegen. Kicsik és nagyok tarka egyvelegben sietnek előttem tova a mesésen szép pompájú útakon. Kutató szemmel fürkészem valamennyit, éber füllel lesem a ropogó szavakat.

Hallgatom ezer fejt, milliő hangú zenéjét az örök embernek.

Már sok napok óta zsong felém gögicselő ajkak vidám zümmögésében az epedett ünnep bájos hangulata. Emberek, barázdás arccal, gondba borult homlokkal, de mosolygó ajkkal köszöntik egymást. Boldog ünnepet!

Mikor e sorok napvilágot látnak, már éljük az égi titkok csodás ünnepét.

De most még sok küzdelmek nehéz hétköznapja borítja árnyát fáradt testünkre.

Az emberek lelke pedig, dacára a körtük olalkodó rémes árnyak ijesztő tömegének, felejt időt, bánatot, véres harcokat, keserű szívűtépő jelenetet, mindent — mindent ami sötét, szomorú, bántó, fárasztó és száll bájos könnyedséggel oda, a bethlehemi szent éj csillagvilágos éjszakájára felé. Az imádságos lelek szava tör fel az emberek szívéből, amikor hetekkel az áhitott szent nap előtt köszöntik egymást: Boldog ünnepet!

Oh be szeretem ilyenkor az embereket! A mindig vidámak, derült optimizmus ejt meg pillanatra.

Hiszem, hogy nagy veszélyek közelebb hozzák egymáshoz a csendes napokban talán gyűlölködő embereket.

De nincs e drága ünnephez fogható hatalmas ereje sem a félelemnek, sem az örömmek.

A nagy nap előre veti fényét. Látom, érzem, mint dobnak össze az emberek szíve, mint ledobnak, kiegyesztelődő tiszta szeretetben. — Ott lobog ez a fényesség érzés már most, a szemekben. Benne vibrál a hangban, a vágyban: boldog ünnepet!

Megszűnt rendes időszámításunk is, a várva-várt égi ünnep titkos varázsa alatt.

Minden bonyadalmat így oldunk meg: — majd ünnep után! — Így hessegetjük el a bántó gondokat is: — csak várjon, majd ünnep után!

Kellemes ügyeket intézünk el finom gyöngédséggel s benne rezeg hangunkban a biztatás: — minden bizonyynal, még az ünnep előtt! Ez a köszöntésünk, ez a búcsúszavunk: — boldog ünnepet!

Ne síránkozzanak a pszichológusok. Az emberiség nem sajnálni való, míg van ünnepe! Míg vár ünnepet! Most még vár. De mennyire várja! Most még hisz. Szent vágygyal remél: boldog ünnepet.

Mi más nyitja meg az ajkat, mint a szív mélyén élő, — bizony sokszor az élet durva küzdehnétől elnyomott, de csak bűvös szent pillanatokra váró, diadalmasan fölszabadult érzés: a szeretet. Tele van az emberek szíve szeretettel, hiszen annyi melegséggel kíván most: boldog ünnepet!

Halljuk meg, értsük meg csilingelő szavát a szeretetnek. Mondjuk vissza igaz szívvel egymásnak a: boldog ünnepet!

Meghívó. Az Erdélyi r. kath. Irodalmi Társulat választmánya december hó 30-án délután 5 órakor a főgimnázium tanári tanácskozó termében gyűlést tart, a melyre a választmány tagjait tisztelettel meghívja az Elnökség.

A papnövendékek karácsony estjén, kedden este 5 órakor Püspök atyjuk és Kegyelmes édes anyja jóvoltából tombolával egybekötött házi ünnepélyt tart a következő műsorral:

I. A jó hír: Puer natus in Bethlehem. 2. Dal. Curbellitől. 3. Pásztor dal. Írta Pály Ede.

II. Hódolat a jászol előtt. 4. Beszéd. Tartja Karda Ferenc. 5. Hegedűsola harmonium kísérettel. 6. „Ave Maria”. Szerzette Resch Gy. 7. „Inviolata et intacta”.

III. Karácsonyi vigasság. 8. Hunyadi induló. 9. A kis Jézus kívánsága. Elmondja Medgyesi I. 10. Tombola.

A szanatórium egyesület hangversenye múlt vasárnap folyt le a Vigadóban. Sajnálhatják, kik nem voltak ott. A rendezőség: Novák Ferencné, Rass Károly és dr. Roska Miklós nagyon ügyes és élvezetes programot hoztak össze. Bródy prologja megadta a kellemes hangulatot. Rass Károly élvezetes előadása a társadalmi élet furcaságairól, Roska dr. szavatai csak fokozták az estély kellemeségeit. A katonaságnak Bossak Rezső karmester vezetésével méltóan illeszkedett e szép műsorba.

Kitüntetéses bölcsészettudor. Barts Gyulát, városunk szülöttjét s gimnáziumunk volt növendékét, aki alig két hete kitűnő eredménnyel tette le a tanári szakvizsgát folyó hó 14-én a kolozsvári egyetemen „summa cum laude” bölcsészettudorrá avatták. Doktori értekezésében Borsos Tamásnak, Marósvásárhely nagy fiának és Bethlen Gábor kiváló portai követének életét és történeti szereplését ismerteti és történetirői működését méltatja levéltári kutatások alapján.

Örvendtes esemény városunkra nézve, hogy Fridli Sándor műépítész, aki már öt éven keresztül, szakudással párosult ügybuzgósággal s a legszigorúbb lelkiismeretességgel vezeti ősi székesszékünk restaurálási munkálatait, Gyulafehérvárt a Lépas-utcában, építészeti irodát nyitott. Kifejlett műizlése s pedáns vaszorgalma biztosítanak arról, hogy egy házi és profán épület tervezetei s ezeknek keresztívitele, nemcsak városunkban, hanem az erdélyi részekben is, rövid pár év leforgása alatt jelezni fogják az építészeten beállott örvendtes változásokat.

Tagavatás. A gyulafehérvári polgári leányiskola növendékei közül 8-at avatott Kegyelmes főpásztorunk dec. 15-én Mária gyermekeivé. A felavatást szent beszéd előzte meg. Dr. Szentiványi teol. tanár

nagy vonásokban ismertette a Mária-gyermeknek életcélját és ezen cél elérésének gyakorlati eszközeit. Litánia után a főpásztor felvette a jelölteket a kongregáció tagjai közé, átadta nekik az érmetket, és az okmányt, végül pedig a szép számú közönséggel együtt szívből énekelte a Te Deumot. A templomi szertartás után a zárda nagytermében kedves műsor keretében hódoltak a kongregánisták és társaik az egek Királynőjének. Dr. Vécsey teol. tanár pedig a kongregációknak a missziók érdekében végzendő apostolkodásáról beszélt nagyon szívhez szólóan. A szép szavakokat, ének és zenedarabok előadása után a Főpásztor szólt az új kongregánistákhoz a divatról és annak szeszélyeiről. Megemlékezett Erdély nagyszonyáról is, kinek 80 éves születése napján sok leány, unoka és dédunoka jelent meg, mind szépen és csinosan, de nem a divat szeszélyei szerint öltözve. A szép nap emlékére képeket is osztott ki a növendékek között s mivel az énekesek közül egyik-másik torkát köszörülte, cukrot is osztott ki a köhögés ellen. Végül nagy örömmel, háláva és köszönettel veték a kicsinyek az aranyos püspök bácsi azon kijelentését, hogy hétfőn senkinek sem szabad rossz jegyet beírni. Kérdőködtünk, hogy hétfőn kapott e valaki rossz jegyet. Azt a választ nyertük, hogy hétfőn mindenki jól tudott felelni. Valaki azt jegyezte meg, igen, mert a Szororok csak azokat kérdezték, akik mindig tudnak. (Szerk.)

Villanyvilágításunkról. (Beküldett.) Kétségbe vagyok esve. Azt hiszem, a szemeimnek vége; nem tudom a szemem felfogó képessége csökkent-e, vagy pedig a villanyunk esett végegyenlőségbe? E kérdést bajtársunkra bízuk, kik velem együtt szenvedik át napról-napra villanyvilágításunk mizeriáit. Űlök az íróasztalomnál, egyszerre játszani kezd a villany és pedig nyári villanyos estét játszik — szinte kellemes volna, ha asztalomon egy jó petróleum lámpa égne. Majd állandó félmomálya burkolja a szobát. Ilyenkor visszasóhajtom a petróleumot, stearint, sőt még a fagygyügyertyát is. Miért is számítottuk ezeket? Kétségbeesett állapot, mert nincs ki segitene rajtunk. Ki vagyunk szolgáltatva a villanygyárunk szeszélyeinek. Az utcák világítása meg minden kritikán aluli, mostanában még legyűri még az ívlampákat is a kis sarlóalakú hold, de mi lesz később? Mi lesz? feleljen erre szerkesztő úr!

Papi konferencia volt e hó 13-án, pénteken este a papnevelő kápolnában. A főpásztor hálát ad Istennek, hogy 80 éves édes anyját ismét elhozhatta „téli fészékébe.” A szentatya áldását küldi reá, rokonaira és egyházmegyéje papjaira s a jót kezűleg irt leveleiben. Beszélt az alázatosság szelleméről, mely Jézus szelleme, azt öltünk magunkra.

Városi közgyűlés volt e hó 12-én, az elnöklő polgármester Roska József főkapitánynak és dr. Náthán Bernád főorvosnak átadta a tüzoltói emlékermet. Szóba került a vízvezeték és csatornázás kérdése. A lipováni vízimalom a káptalan-tól a város tulajdonába ment át 36 ezer korona árban. Változatlanul fogadták el az ez évi pótköltségvetési előirányzatot, mely 33.883 korona 71 fillér szükséglettel

szemben 42.190 korona 60 fillér fedezetet mutat s mely szerint a jelentkező felesleg 8306 korona 89 fillért tesz ki.

Állat- és kirakóvásár. A szombaton lefolyt állatvásár a nehéz viszonyok dacára gyakorlatlanul élénk volt és már eddig is nagy forgalmat eredményezett. Szombat délig 6800 szarvasmarha és körülbelül 200 ló került felhajtásra. A vételkedv felette nagy és igen jól tartott árak mellett számos állat cserélt gazdát. Különösen a nagyobb marhakereskedők és nagyobb szeszgyárak bevásárlói keresték fel ezúttal nagy számban a piacot, akik még a tegnapi nap folyamán 40 kocsirakományt jelentettek be elszállítás céljából a városi hatóság-nak. — A kirakóvásár kedden 17-én folyt le, melyen már erősen meglátszott a mai szomorú pénzügyi helyzet. Nép volt elég, vásáros is megtöltötte a piacot, de kereskedőink csalódva szedték össze sátorfaikat és zárták be boltjukat.

Kongregáció felvétel és renováció ünnep. December 8-án délután 5 órakor 36 új taggal szaporodott a felnőtt leányok kongregációja (szt. Cecilia) és az újonnan létesített szt. Erzsébet kongregációja, melyet a polgári leányiskolások alkotják. Ugyanezen alkalomból újították meg a brassói pleb. templomban a régi kongregnisták fogadalmukat. A szép, magasztos ünnepség alkalmával az izlésesen díszített templom zsúfolásig megtelt hívekkel. A felvételt az apát-plebánus végezte, ugyanő tartotta az allocutiót. Az egyházi ünnepély után a rajzteremben Immaculata ünnepélyt rendezett a szt. Cecilia kongregáció, mely páratlan szép sikerrel végződött. Azok a felnőtt leányok, kik mondhatni arcuk vejrétékével keresik meg mindennapi kenyerüket, ez alkalommal is megmutatták azt, hogy mit is jelent „kongregánistának lenni?”. Az egyházi és a díszünnepély rendezését Gruber Janka új prefektus végezte páratlan izléssel és ügyességgel. A leány-kongregáció tagjainak száma 68 most.

A kohóvölgyi templomra adakoztak: Bárány Lukács főesperes 10 K, Butyka Sándor plebánus 2 K, Miklós Albert s hívei 11 K, Szekeres János s hívei 15 K 70 fill., Szabó György esperes 2 K, Kiss János plebánus 2 K, Olasz András plebánus 1 K, Balázs Ferenc főesperes 2 K 50 fill., Koncsag Ignác plebánus 1 K, Gazda Dénes esperes 2 K, Dr. Balázs András főesperes 1 K, Szt.-ferenc-zárda Dész 1 K, Bartha Szolán plebánus 30 fill., Jancsó Ernő főesperes 2 K, Kiss András plebánus 5 K.

Oltáregyesületek jubileumi ünnepélye Kézdivásárhelyt. A kézdiorbai esperesi kerület oltáregyesülete dec. 10-én a főgimnázium egyik helyiségében évi közgyűléssel kapcsolatban ünnepet rendezett püspök urunk 25 éves ádozópapi és 14 éves püspöki működésének emlékére. Már Jakab Istvánné elnök megnyitója is a jubileumi ünnep fontosságával foglalkozott. Sólyom Géza gelencei plebánus szintén erről tartott előadást és püspök urunkat főleg mint a szeretet apostolát rajzolta. A kézdívásárhelyi oltáregyesület pedig 15-én tartott nyilvános ünnepet a főgimnázium tornacsarnokában. Az ünnepi előadást ezen Révész Cyrill főgimn. tanár tartotta, aki lelkes szavakban méltatta püspök urunk működését és vázolta annak egyes részleteit. Az ünnep többi pontjait

Zakariás Kristóf trvsz. jegyző szaválata, Gál Ferenc tanár előadása „A nő”-ről, azonkívül ének- és zeneszámok tettek. A közönség az ünnep folyama alatt több ízben lelkes szeretettel ünnepelte a főpásztort.

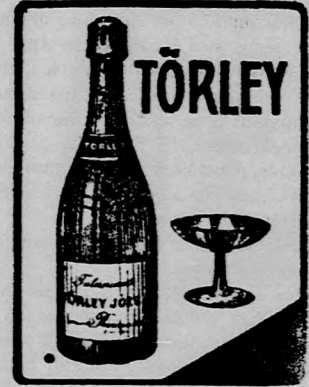
Szőkefalván egyes családoknál elhelyezett menhelyi 30 árva gyermek fölsegélyezésére karácsony első vasárnapján délután 3 órakor a róm. kath. iskola termében „Karácsonyfa-ünnepélyt” rendeznek.

Kongregáció avatás. Gyönyörű szép, kedves ünnepélyt ült a kolozsvári róm. kath. egyetemi ifjúság congregációja e hó 8-án; a bold. Szűz seplőtelen fogantatásának napján. D. u. 5 órakor a kongregáció tagjai a kongregáció prefektusának vezetésével a kórházi kápolnában gyülekeztek, hol dr. Vezér László praeses úr lélekemelő, tartalmas beszédben hatotta meg az összegyűlteket, midőn beszédében méltatta a bold. Szűz eszményi szépségét, melyet a legnagyobb írók, festők és zeneszerzők sem tudtak és tudnak kellőleg kifejezésre juttatni és visszatükrözni. S miután ez örök szépségnek nemcsak csodálatára és élvezésére, de méltó követésére is ösztönzi Mária leventéit. — Barts Gyula praefectus segédkezéseivel; Papp János és Ujjalussy László jelöltek ünnepélyesen rendes tagokká avatta.

A Katolikus Bál előkészítő bizottságának B.-pesten ülése volt, melyen elhatározták, hogy a bált a Royal-szálló nagytermében 1913. január 27-én tartják meg. Az előkészítő bizottság a rendezőség végleges megalakulásáig is már most megnyitja a bál irodáját, mely az Országos Katolikus Szövetségben (IV. Ferenciek-tere 7. III. lépcs. I./8. (Telefon 101—58.) van, ahol naponként este 6 és 7 óra között tartanak hivatalos órát.

Az Erdélyi R. Kath. Tanítóegyesület Szövetségének választmánya Zsögön Zoltán elnöklésével folyó hó 11-én Csikszere-dán ülést tartott, melynek rendjén tudomásul vette a választmány, hogy püspök úr önmegméltósága tudomásul vette a közgyűlésről felterjesztett jegyzőkönyvet és

sajnálatait fejezte ki, hogy a volt elnök lemondott állásáról s egyszersmind elismeréssel nyilatkozott ebbeli működéséről, egyúttal köszönettel fogadta a Szövetségnek jubileuma alkalmából hozzá intézett hódolatteljes üdvözlő iratát. Több elnöki előterjesztés és a pénztárosi jelentés tudomásul vétele után a választmány módosította az alapszabályokat, a mire azért volt szükség, mivel a Szövetség székhelye Gyntafehérvárról Csiksomlyóra ment át.

Az etédi kath. ifj. egyesület téli működését folyó hó 8-án Immaculata ünnepélyvel kezdte meg. Ez alkalommal az iskolás növendékek előadták Szepesy Lászlónak: „Rözsafüzér királynéja” c. daljátékát. Lakatos Gáspár lelkész a Seplőtelen fogantatásról, Bálinth Zoltán a szabad erkölcsről tartott előadást. — E hó 15-én pedig a „Csalán” c. daljáték adatott elő, mikor a lelkész a pápaságról, a tanító a szabadságharcról tartott előadásokat. Közben az iskolás növendékek énekeltek kuruc-nótákat tárogató kísérettel.

Az Acta Apostolicae Sedis 20-ik számának rövid tartalma:

1. Encyklika a német püspöki karhoz a munkásszervezetek ügyében.
2. Üdvözlő és köszönő levelek.
3. Apost. administrator kinevezése a transvaali ap. helynökség számára.
4. A ritus kongreg. döntése: A vespe-

A pécsi 1907. évi orsz. kiállításon az Orsz. Iparegyesület által nagy ezüst éremmel kitüntetve.

Számos évek óta a pécsi székesegyház és sok más plébániai templom viaszgyertya, örökmécs, olaj szállítója.

Alapított 1829-ben.

Telefonszám 424.

KRISZTIAN JÓZSEF és FIA

méhviaszgyertyagyár, méz, fáklya és viasz raktára

PÉCSETT.

Főüzlet: Szigeti országút 3. sz.

Fióközlét: Jókai-tér 9. szám.

Ajánljuk a főtiszt. plébános urak becses figyelmébe kitűnő minőségű és az egyház rendeletének megfelelő valódi méhviaszból készített templomi és egyéb viaszgyertyáinkat bármily nagyságban és az összes templomi kellékeket.

Kivánatra árjegyzékünket bérmentve küldjük.

rae defunctorum előtt Miatyánk és Üdvöz-
légy, a matutinum előtt pedig Miatyánk,
Üdvözlégy és Hiszekegy mondandó.

5. A ritus kongregáció óvja a közön-
séget Ruschitzka ursbergi (Bajorország)
áldozópap a mescikönyvek hiteles kiadását
illető hazug állításaitól.

6. A Rota döntése a Liebe-Laube ház-
asságköteléki perben. A felperes Laube
Alvina nem tudván a kényszert bírói
meggyőződésig beigazolni, Liebe Amadé-
val 1893-ban kötött házassága érvényes.

7. A Rota döntése a Reymer-De chal-
onge köteléki perben. A clandestinitas
nem lévén beigazolja, a házasság áll.

8. Kitüntetések és címek adományozá-
sása.

9. Halálozások (1 bíboros, 1 érsek, 2
püspök.)

IRODALOM.

Táborhegyen. Irta. P. Tréfán Leonárd. Hat beszédet közöl P. Tréfán a fenti cím alatt. A világot nézi, de nem hamis világitásban, hanem az Ur Jézus fényességében, mely egy rövid időre ott a Tábor hegyén kigyulladt, de aztán megvilágította a természetet, az embert, a társadalmat, a kulturát, a szenvedést és a szenvedőt. Ezekről beszél P. Tréfán, és jól beszél. Szeretjük hinni, hogy akik beszédeit elolvassák, közelebb jutnak Isten gondolatához, a tökéletesebb emberhez. Az egyszerű, de izléses kiállítású füzet a Bonaventura-nyomdából került ki. Ára?

A kereszténység és a zsidók. Előadás, tartotta Bangha Béla S. I. P. Bangha neve már nem ismeretlen az irodalomban. Nyelvezete magyaros, előadása kellemes, élénk; állításait pedig mindig mászás érvekkel bizonyítja. Haragusznak is rá az igazság ellenfelei, de ez csak Bangha páter értékét növeli. A fenti című előadásában is érvényesülnek ezek a kiváló tulajdonságok. Tudjuk, hogy nemsokára a zsidó újságok tele fogják lármázni a világot, hogy a jezsuiták az antiszemitizmust ápolják. És igazuk lesz, mert ha a zsidókról az igazat megírni, annyit tesz, mint az antiszemitizmust ápolni, akkor csakugyan ez a füzet sok antiszemitizmust, az az sok igazságot tartalmaz. Pedig P. Bangha nagyon is kiméletes a zsidókkal szemben. Semmit sem állít, amit bizonyítani nem tudna és a bizonyítékoknál a forrásokat is mindig megnevezi. Egy-kettőnél próbát is tettünk és megállapítottuk, hogy a citátumok is nagy lelkiismeretes munkára valának. Ha a népszövetség esetleg egy ilyen előadást a nép közé vinne, igen értékes munkával gazdagítaná a népek szellemi kincstárát.

Kapható Budapest, Mária Kongregáció, VIII. Mária-utca 25.

Pályázat.

Az iszlói leányegyház róm. kath. iskolaszék kántortanítói állásra 1912. dec. 31-ig bezárólag pályázatot hirdet.

Javadalma: 1000 korona.

Köteleessége: I—VI. osztály osztatlan iskolában tanítás és a kántortanítói teendők végzése. Kérvények az iskolaszék címére Ehed, Marostordam. küldendők.

Róm. Kath. Iskolaszék.

Szerkesztői üzenetek.

Kedves olvasóinknak és munkatársainknak kegyelemteljes szent ünnepeket kívánunk.

Fogaras. Nem tehetem, a címszám már nyomva van. Másol megjelent dolgokat nem közlünk, csak azt a mi kizárólag lapunknak van szánva. Igéretét köszönöm és számítok rá.

K. Gy. Vécze. Elfogyott az a szám, kérje el a plébános urtól.

B. E. Intenciók elfogytak, csak januárban lesz. Előjegyztem.

S. G. A beszéd jönni fog az OE lapban. Oberbauer céget melegen ajánlom. Tessék vele érintkezésbe lépni. Salve.

Ehed. A pályázati hirdetés díja nem 2 korona 16 fillér, hanem 3 korona.

Templomok, oltárok, szószé-
kek festését és aranyozását
elvállalja a legjobb kivitelben és
jútányos árban

URBÁNSZKY FÜLÖP műfestő

KOLOZSVÁR, Sörház-u. 2.

Költségvetést, új tervek készítését díjtalanul elvállalom.

Hinger József

asztalos mester Gyulafehérvár
Széchenyi-utca 10. sz., (saját ház) a Jickeli-féle vasraktárral szemben

K épület munkát, festett, mas-
É siv és furnéros butormunkát,
S portálé és boltberendezést,
Z úgyszintén javításokat is el-
I fogad. Szállít és lerak tölgy
T és bükkparketát. Árjegyzék
szerint vendéglői, irodai és
ebédlőszékeket, tükröket mé-
ret szerint. Raktáron tart
minden fajta fakoporsókat is.

Lelekiismeretes és pontos kiszolgálás. — Szolid árak.
Tervrajzok díjtalanul készíttetnek.

Hirdetések
felvételnek
a Kiadó-
hivatalban.

GÉPOLAJ!

Értesítés!

Legközelebb üzembe jön

Amerikai rendszerű gépolajgyáram.

E nemben s így módon

legelső az egész ország területén.

Mindenfajta gép- és henger-olaj minden minőségben.

BENZIN fogyasztók

figyelmét ezúton vagyok bátor újsznan épített s a modern technika legújabb vívmányainak meg-
felelően felszerelt **benzinrektifikáción-ra** készülték se-
gítségével legelső minőségű liszmitott és kétszer tisztított, **motorbenzint,**
automobilbenzint, főtisztítottbenzint több minőségben, teljesen szagtalanul, gyógytári célokra is, továbbá **gázolajt** (világítási célokra), **hidrát**
(gázfejlesztésre), **extraktív benzint** és **terpentinpótlékot** gyártanak, mely elsőrendű termékeimet mérsékelt áron, pontos és gyors kiszolgálás mellett ajánlom tisztelt vevőimnek. — Legfinomabb **király- és szalonpetroleum!** Mindennemű **ásványolajtermékek;** **motorhajtó olajak,** **mozdony-
fűtő- és gépkendő-olajak!! — Tűzfűtő olajak!!**

BARUCH JEREMIAS
Kőolajfinomítógyára Maros-Vásárhely.

Ruzsinszky Béla

géperőre berendezett
oltárépítő műhelye
PÉCS, MAJLÁTH-U. 25. SZ.

Megbízható katolikus cég!

A pécsi orsz. kiállításon az iparművészeti
társulat által arany éremmel kitüntetve.

Készít és elvállal
mindennemű templom berendezési és fel-
szerelési tárgyak, u. m.:
oltár, szószék, gyóntató-
szék, templompadok,
szentély-korlát és egyéb
felszerelési tárgyak készi-
tését, szállítását, régi
oltárok aranyozását és
átalakítását.

Pontos rajzzal és költségvetéssel
készséggel szolgálok.

Több kisebb méretű vagy több na-
gyobb megrendelésnél személyes
megjelenés.

Lelkiismeretes kiszolgálás!

Több elismerő nyilatkozat!

Püspöki Lyceumi Könyvnyomda

bérlő SCHÄSER FERENC
KÖNYV- és PAPIRKERESKEDÉS, KÖNYVNYOMDA
KÖNYVKÖTÉSZET — GYULA FEHÉRVÁR.

Ajánlja dúsán felszerelt raktárát mindennemű irodai
cikkeken, író- és fogalmazványpapírosokban, stb.

Teljes irodaberendezések modern amerikai rendszerben.

Egyházi nyomtatványok

mindig raktáron vannak és azonnal szállíthatók.

**Linotyp betűszedő- és más új gépek-
kel felszerelt könyvnyomdában**
mindennemű nyomtatványok kifogástalan minő-
ségben versenyképes árák mellett készíttetnek.

Minden — bárhol és bárki által hirdetett könyv, zenemű vagy folyó-
irat általam eredeti áron beszerezhető. Árjegyzék és költségvetés ingyen!

Boda József

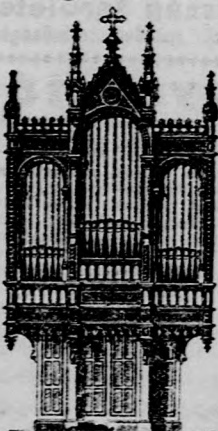
orgona- és harmonium-építő
CSIKTAPLOCÁN.

Van szerencsém a főtiszt. papság és m. t.
egyháztanács tudomására hozni, miszerint
orgona- és harmonium-építő

műhelyemet

teljesen ujonnan
rendeztem be, minek
utánna módomban áll a
legnagyobb szabású
orgona-építést is
elvégeztetni. Bárminemű
javításokat átalakításo-
kat jutányos árban,
pontosan eszközök.

A n. é. közönség pártfogását
kéri, kiváló tisztelettel

Boda József orgona- és harmonium-építő
CSIKTAPLOCÁN.

ALAPITVA 1898.

ALAPITVA 1898.

Valóban jó

és szépen égő

méhviaszgyertya

4 kilótól kezdve bérmentve
kapható

Dokupil Lajos

viaszgyertya gyárosnál

NAGYLÉVÁRDON.

(Pozsonymezőgye.)

Nagyobb vételnél 15—20%
árengedmény.

Árak kilónként:

240 K., 320 K., 4 K., 5 K., II.

A szent éjszaka.

Lagerlöf Zelma legendája.

— Svéd eredetiből fordította Osváth Kálmán. —

Öt éves koromban nagy bánat ért. Azt hiszem, azóta se ért nagyobb. Akkor történt ez, mikor meghalt a nagyanyám. Halálának bekövetkeztéig napról-napra egy karosszékből ült a sarokban és mesélt.

Csak arra emlékszem, hogy ott üldögélt reggeltől estig mesélve s mi gyerekek csendesen köré telepedtünk és áhítattal hallgattuk. Pompás dolgunk volt. Nem eszeréltünk volna senki ember fiával.

Nagyanyámról alig maradt meg valami az emlékezetemben. Arra emlékszem, hogy szép galambbőz haja volt, hogy görnyedve járt, csaknem mindig ült és harisnyát kötött. Aztán emlékszem, hogy mesemondás közben kezét rendszeren a fejemre tett és így szólt: „Mind ez olyan igaz, mint hogy látlak és te is látsz.”

Homályosan még arra is emlékszem, hogy szépen tudott dalolni. De nem dalolt minden nap. Az egyik dala valami lovagról meg vízi manóról szólt s versszakaszai e sorral végződtek: „Süvölt a szél, süvölt a szél ott künn a tengeren.”

Aztán emlékszem egy kis imádságra meg zsoltárversre, amikre megtanított.

Azok a történetek, amiket elbeszél, csak homályosan, elmosódva élnek az emlékezetemben: közülök csupán egyetlen egyre emlékszem olyan élénken, hogy el tudom mondani. Rövidke történet ez a Jézus születéséről.

Jóformán ennyi az egész, a mit nagyanyámról megjegyeztem, azon a mérhetetlen bánaton kívül, amely legelőnkebben megmaradt az emlékezetemben.

Emlékszem arra a reggelre, amelyen üresen állott a karszék a sarokban s el nem tudtam elgondolni, mint telik el majd ezentúl egyik óra a másik után. Erre emlékszem. Ezt el nem felejttem soha.

Arra is emlékszem, hogy minket, gyerekeket odavittek kézsókra a nagyanyámához. Remegve közeledtünk hozzá s húzódtunk a kézsóktól, de valaki azt mondta: most köszönjünk meg neki azt a sok jót, amiben részesített.

És emlékszem mint költözött ki házunkból a mese, dalostul, egy szomorú, fekete koporsóban s többé sohse tért vissza.

Emlékszem, hogy eltűnt valami az életemből. Ugy tetszett, mintha egy szép, bővös világ kapuja zárult volna be előttünk. Egy szép és bővös világé, a melyen azelőtt szabadon jártunk-keltünk és nincs senki, aki valaha fel tudná tární e kaput.

És emlékszem, hogy mi gyermekek, lassanként elkezdtünk falovakkal, bábukkal játszani s úgy élni, akár a többi

gyermekek. És ekkor azt hitte volna valaki, hogy nagyanyánk hiányát már nem is érezzük s hogy nem is emlékszünk többé reá.

Pedig még ma is, negyven év múltán, amint itt ülve gyűjtögetem a Krisztus-legendákat, amiket odaát hallottam a Szentföldön. Életre kel bennem a Jézus születéséről szóló kis történet, a melyet nagyanyám oly sokszor elmesélt és szinte kedvem kerekedik, hogy elmondjam s fölvegyem a gyűjteménybe.

Épen Karácsony volt. Valamennyien elmentek hazulról a templomba, csak mi ketten nem: nagyanyám, meg én. Azt hiszem, csak ketten voltunk az egész háznál. Mi nem mehettünk el, mert az egyikünk nagyon öreg volt, a másikunk meg igen fiatal. És szomorkodtunk mind a ketten, hogy otthon kellett maradnunk, s a karácsonyi lobogó gyertyákat nem láthattuk.

S amikor így kettesben üldögéltünk, nagyanyám elkezdett mesélni.

Volt egyszer egy szegény ember — kezdte el a meséjét — ez a szegény ember sötét éjjel kiment, hogy valahonnan tüzet kerítsen. Sorra járta a házakat. Mindenhol zörgetett. Emberek, könyörüljetelek rajtam — esengett. — A feleségemnek kisfia született: tüzet kell raknom, hogy meg ne vegye őket az Isten hidege.

De éjjelre járt az idő, mindenki aludt s kérésére senki sem felelt.

Tovább ment, mendegélt hát a szegény ember. Végre valahára tüzet pillantott meg a távolban, arra tartott s látta, hogy a szabad ég alatt lobog. Fehér juhnyáj hevert és aludt körülötte. Egy öreg pásztor vigyázott reá.

Mikor a tüzet kereső ember odaért a juhokhoz, észrevette, hogy három hatalmas komondor fekszik s aluszik a juhász lábainál. Léptének zajára fölserkent és talpra ugrott mind a három. Öblös szájakat föltátották, mintha ugatni akartak volna. De nem lehetett hallani a hangjukat. Éktelen dühöseket voltak. Sörényök felborzolódott, vakítóan fehér fogaik villogtak. A tűz fényénél megrémülve látta a szegény ember, hogy nekiesnek. Sőt érezte, hogy egyik az inába kap, másik a kezét harapta meg, harmadik pedig a nyakába csimpeszkedik. De azért nem esett baja, mert a kutyák nem tudtak harapni, inyüik, meg foguk felmondta a szolgálatot.

A szegény ember folytatni akarta az útját, hogy megtalálja, amit keresett. De a juhok oly sűrűn fektüdtek egymás mel-

lett, hogy egy tapodtat se mehetett tőlük. Rájuk lépett hát és rajtuk haladva tartott a tűz felé. S a juhok közül föl nem kelt, sőt meg sem mozdult egy sem.

Itt nem állhattam meg, hogy félbe ne szakítsam nagyanyámat, aki eddigi zavarlatlanul mesélt.

— Miért nem mozdultak meg a juhok, nagyanyám? — kérdeztem tőle.

Majd megtudod — mondta és tovább mesélt.

Mikor az idegen a tűz közelébe ért, a pásztor föltekintett. Komor, öreg ember volt, nyers, durva mindenkihez. A mint közeledni látta a szegény embert, kapta a hosszú, hegyes botját, mellyel a nyáját őrizte és felé hajította, hogy megdobja vele. Füttyülve hasította át a fuselyt a levegőt, de kitért az idegen elől, úgy süvöltött el mellette s jó messzire hullott le a földre.

Mikor nagyanyám ideért a meséjében, megint félbeszakítottam.

— Nagyanyám, miért tért ki a bot az idegen elől? — kértem. De nagyanyám úgy tett, mintha nem is hallotta volna kérdésemet. Csak mesélt tovább.

Az idegen odaért a pásztorhoz s így szólt hozzá:

— Barátom, könyörülj rajtam s adj egy kis tüzet. A feleségem fiút szült az inémt s tüzet kell raknom, hogy meg ne vegye őket az Isten hidege.

A pásztor legjobban szerette volna elutasítani a szegény embert, de mikor arra gondolt, hogy a kutyái nem bántották, a juhái nem szaladtak el előle s a hotja kikerülte, egy kissé megilletődött és nem merte azt mondani, hogy nem teljesíti a kérését.

— Végy a mennyi kell! — lökte oda a szót kurtán az idegennek.

— De a tűz már csaknem elhamvadt. Se hasáb, se faág nem volt rajta, csak egy nagy rakás parázs pislogott a hamuban.

Am a szegény embernek nem volt se lapátja, se fazaka, hogy elvihette volna a parazsat.

— Végy, a mennyi kell — mondta újra a pásztor és őriült rajta, hogy nem vihet a tűzből az idegen. Amde az lehajolt, pusztá kézzel kiszedett a hamuból egy csomó parazsat s a köpenyébe rakta. És a parázs sem a kezét nem sütötte meg, sem a köpenyét nem égette ki. Szépen elvihette benne, akár csak a diót vagy az almát.

— Nagyanyám — szakítám félbe harmadszor is — miért nem égette meg a parázs a szegény embert?

— Várj sorára — intett meg nagyanyám. Aztán folytatta meséjét.

A mord, haragos pásztor elcsodálkozott. Micsoda éjszaka lehet ez — tűnődött magában — hogy a kutyák meg nem harapják, a juhok meg nem ijednek, a füstély nem öl, a tűz nem éget? És visszahívta az idegent.

— Micsoda éjszaka ez? — kérdezte tőle. — S mi az oka, hogy minden teremtetted dolgot könyörületlen irántad?

— Ha magad nem látod, én meg nem mondhatom — szölt a szegény ember. Aztán el akart indulni, hogy tüzet rakjon odahaza, hogy a feleségét meg a kis magzatát meg ne vegye az Isten hidege.

De a pásztor úgy vélte: jó lesz ezt az embert el nem tévesztenie szeme elől, míg meg nem tudja: mit jelent mindez? Elindult hát utána s nyomon követte egészen haza. Otthon látta csak, hogy a szegény embernek még kunyhója sincsen, a miben lakhatnék. Egy sziklaoduban feküdt a felesége meg a kis fia. Egyébb se volt benne, mint a hideg csupasz kövek. Ez a csöppesség meg talál fagygni ebben a farkasordítóban, villant át a pásztor agyán — s nyers, durva ember léteére könyörületességre indult a kis ártatlan iránt. Letette válláról a batyuját, előkeresett belőle egy puha, fehér báránypremit s odaadta a szegény embernek, hogy fektesse rá a kis gyermeket.

S abban a pillanatban, a mikor tanujelét adta, hogy könyörületlen szívű tud lenni, megnyitak szemei és olyasmiket látott meg hallott, a mikről sejtelve sem volt azelőtt. Apró, ezüst szárnyú angyalereget pillantott meg köröskörül. Mindegyiknek hárfája volt a kezében s zengedezve énekelték, hogy ezen az éjszakán született a Megváltó a bűnös emberi nemzetség megváltására.

Immár megértette, miért örvendett minden ezen az éjszakán, miért lett ártalmatlanná még az ártalmas is? Majd észrevette azt is, hogy nemcsak körülötte vannak angyalok, hanem mindenfelé. Ott ülnek az oduban a sziklákon, ott röpködnek a levegőben. Csapatosan jönnek az úton is és a mint odaérnek a sziklaüreghez, betérnek és csodálkozva állják körül a kis csecsemőt.

Kedv, öröm, dal hangzott égen és földön. S a pásztor látta és hallotta mind ezt a sötét éjszakában, holott az imént még mit se látott s mit se tudott. És anynyira megörült a szemei megnyílásán, hogy térdre hullva hálát adott Istennek.

Mikor nagyanyám ideért, így sóhajtott:

— A mit látott a pásztor, azt mi is láthatnók. Mert az angyalok minden karácsony éjszakáján leszállanak a földre, csak meg tudnók őket ismerni.

Azzal a kezét a fejemre tette s így folytatta:

— Jegyezd meg jól, a mit mondtam, mert olyan igaz, mint hogy látlak s te is látsz. Jegyezd meg jól, hogy nem az a kérdés, hogy világít-e a gyertya vagy a lámpás, a hold vagy a nap, hanem hogy vannak-e szemeink Isten dicsőségének látására?

Egy sarkutazó társaságában.

Irta: Adám Éva.

Messze van Dánia. De aki Skandináviát járja, annak mégis úgy tűnik fel a még magasabban fekvő északi országok után, mintha már nagyon hazafelé tartana. Szinte otthon érzi magát az ember.

Ime: ott siet Déry Béla is a palettájával. Azt hinné az ember, hogy tán impressiókat keres, pedig csak lakás után futkos szegény.

Krisztiániából jövünk. Kopenhágába tartunk, azaz, hogy csak mi magyarok szeretjük úgy azt a ropogós két pp betűt. A dán, aki mindenesetre hivatottabb az ő városa nevének kiejtésében, sokkal lágyabban, így ejti ki a szót: Kjöbenhavn.

Az ide vezető út sziklás, hegyes, sok az alagut, de azért nem vad a táj.

Mindjárt a vonaton szóba állunk egy előkelő dán úrral. Micsoda hatalmas, egyenes, magas szál emberek ezek a dánok! Az útitársunk klasszikusan szép, arcú ember és egész megjelenése kiválóan intelligens. Bocsánatot kér, hogy a nevét nem árulja el, mert amint mosolyogva mondja, fél, hogy újságba kerül a neve és kérdőre vonják a dán nagyságok, hogy miért nem sorolta mind fel a nevüket. Elmondja, hogy a dán parlamentben 8 nőképviseelő van és írónőknék se szeri se száma. Ugy látszik ott is mind írónőnek nevezi magát, aki valaha egy gyökeresen átjavított tárcát írt.

Azonban szíves készséggel jegyzi fel nekem, legkiválóbb nőíróik nevét: Mathilde, Malling, Amalie Skram, Blicher Clausen. Jegyezzük meg mi is a nevüket.

Alig válnak el az ismeretlen lovakunktól, egy kiválóan érdekes embert hoz előnkbe a sor. Már ott észrevetjük Krisztiániában a felszállásnál. Egy hófehérhajú öreg édesanya kísérte ki ezt a sasteintetű, fiatal, merész, nagyszerű embert, aki megható szépen búcsúzott az ősz anyától. Fölkeltette érdeklődésünket és amikor utazásunk közben véletlenül átment a kocsinkon, megszólítottuk és ő beszélt.

Egy sarkutazóval hozott össze a véletlen, kinek nevét fölfegyzi a tudományos világ. Harold Thaulow dr. Egy fiatal norvég, 25 éves csak. Talán éppen az a kor, melynek fanatikus hite és birodalma és vakmerősége van s amely megmagyarázza, hogyan lehet valaki sarkutazó. Csak rá kellett nézni arra az emberre. Ragyogó, örömteljes életerő egész alakján; a hó és jégvilágnak tisztasága. Nyílt, tiszta, derűs, de szinte átnyílóan éles, merész tekintet. A homlokán nagy világos értelem és szimpatikusan bájos kifejezés az arcon, megkapóan biztos, energikus fellépés. Ez Harold Thanlow dr. Nagy örömmel áll szóba velünk és erősen szemügyre vesz. Sohase látott magyart. Százfélét kérde a magyar hazáról és még nekünk se akarja elhinni, hogy Magyarországnak nem Ausztria.

Látszik, hogy nem udvariasságból, hanem őszintén érdeklődik. Igéretet tesz,

hogy ha visszakerül élve a sarkvidékről, felolvasást tart Budapesten. Hozza Isten. Ide adja a címét: Harold Thanlow dr. Artzsche lanada lapexpedition Norvégian Consulat Montreal. Levelezőlapot kér, mert megszerette a magyarokat és jól fog esni neki a vadak között a magyar üdvözet.

Harold Thanlow elmondja, hogy pár hét előtt jött haza az északi sarkról. Most a déli sarokra megy, amely még rejtelmesebb. Utitársa egy mérnök. Ketten vágnak neki az ismeretlen világnak. Persze a szűkséges munkaerőt, a beneszülötték kísérétét megkapják odalenn. Emberevő vadak! Nagy vigasztalása lehet tehát e kíséretben a bátor ifjúnak! Megmutatja csodászerkezetű fegyvereit és más műszereit. Ezekben van a reménysége és a merészségében és a tudásában. Csomagjából előszedi az északi sarkon tett fényképfelvételeit. A képen mindenütt ott látjuk az ő fiatal, vakmerő alakját száz változatban, amit fanatikusán tör elő a hó és jég birodalmában.

Aztán más fényképfelvételeket mutat. Mielőtt látnók, tudjuk, hogy azok kedvesek az ő emberi lelkének. Olyan gyöngéd tekintettel simogatja végig, hogy az ember fájó lélekkel gondol arra: Harold Thanlow, vajjon viszontlátod-e őket? Az édesapa, az édesanya, a testvérek képe. Aki ránéz, azonnal megérti, hogy ilyen szülőknek, csak ilyen fia lehet!

Utoljára, selyempapírba göngyölve vesz ki egy másik képet, mintha gondolkodnék, vajjon megmutassa-e? Egy csodaszép, bájos, finom leány kép. A menyasszonya. A bátor sarkutazó egy pillanatra elgondolkozik és megható halkán szól:

— Ha-visszatérek...

Megkapóan bájos nő a menyasszony és gyerekesen boldog a férfi, hogy nekünk is tetszik a norvég leány.

Harold Thanlow öt évre megy. A norvég király küldi. Előszedi a kemény pergamentre írott, sokpecsétes, saját kézírású királyi megbízó levelet, melyben Isten áldását kéri Harold Thanlow munkájára a király és a norvég nemzet. Meghagyatik e levélben és a különböző konzulátusok irataiban, hogy Harold Thanlownak köteles minden hivatalos és magánintézmény és egyén engedelmeskedni, őt útjában elősegíteni, a kívánt dolgokat rendelkezésére bocsátani, őt és eszközeit díjmentesen szállítani stb.

Nagyon érdekes egy ilyen királyi megbízó levél. Nagyon érdekes és rokonszenves maga Harold Thanlow mint ember és figyelemre méltó, mint a tudomány harcosa.

Milyen idegen és milyen távollevő cél előttük egy sarkutazó élete!

Boldog vagyok, hogy közelebről is megérthettem azt a fanatikus célt és hitet, mely egy sarkutazó lelkében él. Olyan nagy lélek és olyan tudás és bátorság kell ehhez, hogy ha az ember összeméri ezekével a saját kicsiny munkakörét és világát, úgy érezzük, mintha minden nyársalgóriasan nemes célunk eltörpülne az övéké mellett.

Megérdemli az eddig immár messzemesse küzdő fiatal, kedves Harold Thanlow, hogy a kicsiny szobánk négy fala kö-

zül egy gondolatot küldjünk utána, ha nem is értjük a lelkében levő fanatizmust

Göteborg felé járunk s a Wéner tavnál megbámuljuk a susogó nádat s a séláló hajókat.

Már a második norvég asszonnyal utazunk, aki olvasta a Herceg X. Gyurkovits leányait.

Most a tengerpartra ér a vonat, ott haladunk folyton. Biciklis turista lepakolta a cókmoját s itt, ahol csak a sirályok és a vonatok járnak, kedélyesen fürdözik egyedül. Pedig a tenger ebben az órában szinte félelmes. Egyik oldalon fekete, komor, mély, gyászos az ég, a föld és a mosolygó tenger.

Az ellenkező oldalon, ahol a habokra merült a napkorong: vérvörös a tenger, mint a kiomló piros vér, mint a lobogó tűz; az égre pedig valami éles, sértően fényes, kékes-lila fény vetődik s a két tájkép oly ellentétesen bizarr, mintha más csillagzat fénykörében volnának. Olyan érdekes játéka a természetnek, amilyent talán sehol másut nem láthatunk.

Tavak, tengerek, lapályok váltakoznak s bár az az érzésünk, hogy hazafelé tartunk, be kell látnunk, hogy bizony idegen világban járunk.

Végre megérkezünk a dán fővárosba. Első benyomásunk az, hogy ismét nagy városal van dolgunk. Az éjszakai világosságot már itt felváltja a nálunk is létező esti alkony s az utcai élet pazar vilányfényben úszik s hogy nem Budapesten vagyunk, csupán abból sejtjük, hogy az éjszakában minden második ember biciklin rohan tova. Itt ugyanis nem gyorsan lejáró divat volt a bicikli, hanem praktikus és olcsó közlekedési eszköz

Hogy milyen nagy város Kjöhbenhavn, arról keservesen győződünk meg! Félreértés folytán a társaság két részre vált s el is veszítette egymást. Ott maradtunk az éjszakában az utcán, vezető nélkül. Olyan hotelt kerestünk, a melyben csak lennebb Hamburgban kellett laknunk a terv szerint, amely egyáltalán nem volt Kjöhbenhavnban. Egyik rendőride, másik oda igazgatott s mi hosszú, fárasztó vasúti és tengeri utazás után reggelfélig bolyongtunk az utcán. Ekkor láttam milyen nagy a dán főváros és azzal vigasztaltam magamat, hogy legalább sok lesz a látnivaló benne!

A nagysinkai róm. kath. plebánia története.

— Közlé: † Tózsér László.

(Folyt.)

5.

V. Nagysink lelkészei és plebánosai.

Nagysink kath. történetének vázlatosa után áttérek a papjaira, mert azok működésének története jórészt a plebánia története is.

Nagysink papjairól a reformáció előtti időkben semmit sem írhatok, mert Domushistóriánk sem jegyzett fel semmit az akkori papok neveiről és működéseiről. Nagysink papja még a XIV. századi pápai tizedjegyzékben sem szerepel, pedig Nagysink már akkor dekanátusi székhely volt pápai kapitulummal (nem káptalannal, hanem több helyi pap testülete, a

mint most is a szász főpap és 2 káplánja testülete kápitulum néven szerepl.) Nem tudom annak okát adni, kutatásaim után sem tudtam kifürkészni, hogy az említett pápai tizedjegyzékben miért nem szerepelnek Nagysink papjai, holott a kisebb szomszédfaluk, mint Kissink, Boholcz, Nádpatak, Brullya, Mártonhegy, Tartlan, Boldogfalu, Szászveszöd mostani filiáim tizedfizető papjai felsoroltatnak a szebeni prépostság parochiái között; holott egész bizonyos, hogy Nagysink is a szebeni prépostsághoz tartozott mint a szebeni decanatushoz tartozó úgynevezett „surrogatia”, vagyis aldecanátusság, a melynyiben a nagysink plebánus még a reformáció előtti kath. világban is a szebeni dekanátus nevezte ki. Lehet, hogy az a jegyzék, melyen Nagysink és több más parochia papja fel volt jegyezve, elkallódott, vagy az akkori nagysink plebánus valami címen kihúzta magát a tizedfizetés alól, pl. elemi csapás miatt, mely itt a Domushistória feljegyzései szerint is igen gyakori volt, mert az ma is a fogarasi és szebeni havasok közelsége folytán. Fine finali a reformáció előtti korszakból egy papot sem tudok megnevezni; a reformáció szomorú korszakából tudnék lutheránus Pfarrert főpapot, de azok nem érdekelik kath. történetünket. Tehát kénytelen vagyok az 1762—1908. évi misszionáriusok, lelkészek és plebánosok történetére szorítkozni, közölve azoknak neveit időleges sorrendben és az egyesek nevei után a paposkodásuk alatt történt nevezetesebb eseményeket, melyek fel lettek jegyezve az élet földi könyvében is.

1. A legelső pap mint misszionárius P. Hartmann Frigyes S. J. (jézustársasági) volt, 1762—1764. között. Neki köszönhető az imaház kellő felszerelése, melyből még ma is megvan a miséző kehely, melyet hétköznapiakon még ma is használunk. Jött a szebeni konventből s nem tudhatni, hogy innen hová ment.

2. P. Weisz Kristóf S. J. 1764—1766.

3. P. Tiboretz János S. J. 1766—1768.

4. P. Stephán Károly S. J. 1768—1768.

5. P. Frölich György S. J. 1768—1770.

6. P. Sonleithner Antal S. J. 1770—1775.

7. P. Kirschke Linus Ord. S. Fr. Bulg. 1775—1778.

8. P. Seel Ildephonz Ord. S. Fr. Bulg. 1778—1780.

9. P. Mertz Rafael, Ord. S. Fr. str. obs. 1780—1783.

10. P. Natali Antal, Ord. S. Fr. Bulg. 1783—1788.

11. P. Künagel Vilmos, Ord. S. Fr. str. obs. 1788—1795.

12. P. Hochmann Szaniszló, Ord. S. Fr. str. obs. 1795—1799.

13. P. Dünkel Ciprián, Ord. S. Fr. str. obs. 1799—1805.

14. P. Künagel Vilmos, 2-szer, 1805—1812.

15. P. Cavallar Lajos, Ord. S. Fr. str. obs. 1812—1818.

16. P. Zamulo Lipót, Ord. S. Fr. str. obs. 1818—1818.

17. P. Mhrilard Antal, Ord. S. Fr. str. obs. 1818—1819.

18. Végh József, világi, plebánus 1819—1822. ki mint székelyudvarhelyi tanár jött Nagysinkre s innen Dobrára ment.

19. Jánosi Elek, világi, plebánus 1822—1823. szül. Orszáhegyen, mint premontréi tanár jött Nagysinkre s innen szeben-külvárosi plebánus lett.

20. P. Gisl Ádám, Ord. S. Fr. str. obs. 1823—1827. Ez a jeles Pater írta össze a jelenlegi Domushistóriát Nagysink alapításától koráig, szép és helyes latin nyelvezettel és nagy szorgalommal. Alatta épült a mostani templom, iskola, kántori lakka és a paplak. Nagyon tapintatos pap lehetett, hogy a szászokat annyira meg tudta nyerni, hogy a katolikusok részére tempomot és mindent építsenek. Hogy innen hova ment ez a derék szerzeteslelkész, nem tudhatom meg, mert a ki Nagysink egész történetét összeírta egy nagy könyvbe, a végén elfelejtette vagy nem akarta feljegyezni, hogy ő hova lesz Nagysinkről. Csak azt jegyezte meg végül, hogy várva-várt utódjának a főesperes úr jelenlétében átadott. Akárhová ment innen, legyen áldott emléke, mert szép, pontos és szakszerű Domushistóriát hagyott hátra, melyet aztán sok utóda hiányosan, vagy épen üresen, minden bejegyzés nélkül mellőzött s így a nagysink plebánia története a régebbi időkől biztosabb és teljesebb, mint az újabb időről. Sőt az 1868—1907. évekről semmi feljegyzés sem található. Meglehet, hogy az ezen időszakban lelkészkedő tehetséges papok csak magánjegyzeteket vezettek és magukkal vitték Domushistóriánk nagy hiányára és kárára. Hisz a plebániák története a következő lelkészek nagy mestere és legbiztosabb vezetője.

21. Miklósi József világi, plebánus 1827—1831. Mint kolozsvári káplán jött Nagysinkre s innen károlyfehérvári tanárnak távozott. Ő semmit sem jegyzett fel működéséről, tehát én is hallgatom az ő 4 éves itteni lelképásztorkodásáról. Csak azt jegyeztem meg, hogy meghalt mint marosportusi plebánus 1845. január 16-án, 44 éves korában. R. i. p.

22. Sándor József világi, plebánus 1831—1832. Kolozsvárt szül. 1806. febr. 12. Mint gyergyóalfalvi káplán jött Nagysinkre s innen szebeni tanárnak ment. Ez sem jegyzett fel a Domushistóriában. Meghalt mint offenbányai plebánus 1853. márc. 31-én, 47 éves korában. R. i. p.

23. Reich Ferenc, világi, plebánus 1832—1835. Mint verestornyai plebánus jött Nagysinkre s innen csikszentgyörgyi káplánnak tétetett s „idehagyva a megyét, eltűnt.” Ő sem jegyzett fel a Domushistóriában.

24. Jakab Gergely világi, plebánus 1835—1838. Mint parajdi plebánus jött Nagysinkre s innen zalatnai káplán tanárnak ment. Ő éppen tíz sort írt be a Domushistóriába. Meghalt, de nem tudom hol és mikor.

25. P. Dupcza Ferenc, Ord. S. Fr. Bulg. 1838—1843. Nem tudhatni, hogy honnan jött ide, mert nem is jegyezte fel, habár 4 nagy oldalt írt be a Domushistóriába. Historice nincs valami különös feljegyzése; csak utódja írta be, hogy P. Dupcza Ferenc meghalt és eltemetett Nagysinken, 1843. július 22—24. Jeltelen sírban nyugszik a róm. kath. temetőben. R. i. p.

26. P. Holló Rudolf, Ord. S. Fr. str. obs. 1843—1845. A fogarasi konventből jött, de nem jegyezte fel, hogy hová ment,

mert egyebet sem jegyzett be a Domushistóriába. Egyik utódja jegyezte fel, hogy az ő korában adták a nagysínki szászok temetőjüknek egyik szegletét róm. kath. temetőnek, hogy a szász temetőbe ne kelljen a katolikusoknak temetkezniök, mert inkább adnak nekik külön temetőt, sem hogy a luth. temetőben sírkeresztet lássanak. Ó ker. tolerantia, óh luth. türelmesség!

27. Molnár József, világi, plebános 1845—1846. Mint verestornyai plebános jött ide s polyári káplánnak ment tovább. Meghalt mint topánfalvi plebános 1863. január 31. 48 éves korában. Semmit sem jegyzett fel magáról. Domushistóriánkban: én is csak azt jegyzem fel róla e helyen, hogy R. i. p.

28. P. Blága János, Ord. S. Fr. str. obs. 1847—1847. Itt csak 10 hónapig administralt; semmit sem jegyzett fel; én is hallgatók.

29. Jakab Gergely, világi, 2-szor plebános 1847—1853. Károlyfehérvári nyugalmából(?) jött Nagysínkre s tábori káplánnak ment innen. Semmit se jegyzett fel; nyugodjék tehát békességben, mert meghalt.

30. Szabó Antal, világi, plebános 1853—1858. Mint nagyági káplán jött ide s innen nyugalomba ment hidegvizi rokonaihoz, hol meg is halt. R. i. p. Nem jegyzett.

31. Frichtl Izidor, előbb Domokosrendi szerzetes Ausztriában, később erdélyi egyházmegyeiesítette magát. 1858—1861. Alatta ajándékozta Albrecht főherceg a nagyoltár mai aranyozott nagy oltárkeresztjét 1859. Innen Orláthra ment.

32. Schlüsselbrunner János, világi, Bajorországból jött Nagysínkre s 4 hónap múlva ismét Bajorországba ment vissza. Ennyi az egész erdélyi története.

33. P. Bélik Fülöp, Ord. S. Fr. 1861—1869. Alatta sok javítás, építkezés, templomi felszerelés történt. Ugy látszik, tevékeny, buzgó lelkipásztor volt s mégis sokat üldözték és adogatták fel a nagysínkiek; ő is keservesen panaszkodott erről, ügyesen és pontosan vezetett Domushistóriai feljegyzéseiben. P. Bélik atya után 1869-től kezdve szünetel Domushistóriánk folytatása: és a mennyire tehetem, azóta gyűjtögetem össze-vissza az adatokat a levéltárból és a szóhagyományból, hogy az 1869—1907. éveket is betöltsen. P. Bélik lelkészelődóm Domushistóriájában még azt is büszkén kiemeli, hogy őaz egyedüli pap Nagysínken, ki itt egymásután 8 hosszú évet tudott kiszenvetni „inter plurimas vexas, inanes malitiosaque infamium quorumpian Catholicorum delationes.” Bélik atyánál még hosszabb időig, 14 évig ült Barabás József plebános. Még csak azt jegyzem meg a derék P. Bélikről, hogy innen Orláthra ment át. Talán ő is meghalt.

(Folyt. köv.)

Az emberrel kapcsolatos egy-némely dolgoknak rövid és velős foglalati.

1. A d ó. Olyan az adó, mint a rossz lelkiismeret; ha rá gondol az ember, hideget izzad tőle, pedig mindig ott ül nyakunkon gondolata. Mikor Mikszáth egy festő barátjával bejárta a palóc földet,

hogy a jó palócokhoz képeket gyűjtsenek, egy eszet alá való formás pásztorgyuhóra akadtak. A festő mindjárt hozzálatott a gunyhó leskicceléséhez, amit a háziúr nem a legbarátságosabb érzelmeikkel vett tudomásul. A jámbor palóc vasvillaszemeiket vetett a művészre, Mikszáth kérelésére elő is adta gyanúpörét, hogy abból a rajzból alighanem valami új adó lesz. Valahányszor nadrágos urak jönnek ki a városból s összevissza mérik, rajzolják a szegény ember fundusát, mindig új adó szakad annak nyomában. Végre is közelebb bátorkodott a palóc a művészhez, s amint látta, hogy egyre világosabban, szebben bontakoznak ki az esetvonalak alúl gunyhójának vonásai, lassan-lassan felengedett leszorult szíve, kiderült orcája. Jól van no, — mondta megpuhulva, — hát csak rajzolják le az urak — de csinálják kicsikére, hogy kisebb legyen az adó.

A háború felemészti mindenünket; bélyeget ütnek a gyufaskatulyára is s 5 — mond őt krajcárét adnak egy skatulyát. — vizint feleannyi gyufa lesz benne, mint eddig, ruganyos lesz a tolokája, automaticé becsukódik s stearinnal impregnált fonal lesz a gyufaszár. Mi van még hátra? Az agglegények adója. Aggszűzek adója. Ámbár ezek legkevésbé tehetnek arról, hogy ebbe a tiszteletreméltó státusba kerültek. A szakáll és bajusz adója. Mindenikre van már példa; ami viszont azt mutatja, hogy sokszor voltak már az emberek abban a végső nyomorúságban, hogy ilyen adókkal segítsenek magukon. Legutóbb Olaszországban merült fel a a szakáll adó gondolata, de hála Umberto kecses szakállának, csak gondolat maradt. Oroszországban hosszú időköz adókules volt a szakáll is. Férfi vetette ki, s nő törülte el. Nagy Péter a szakállat és bajuszt mint fényűzési cikket megadóztatta; a fizetendő adó nagysága pedig nem a szakáll ill. bajusz hosszúsága szerint ingadozott, hanem viselőik társadalmi állásával egyenes arányban. Akinél a finác nem talált szakáll bilétát, — nekiállt szakállának s levágta. II. Péter a paraszokra nézve eltörülte ez adót, de meghagyta az összes többi osztályokra nézve, sőt kényszermunkára ítélte a renitens kékszakállúakat. II. Katalin aztán véglegesen eltörülte a szörccenzurát. Lukács László talán régi szigorúságában eleveníti fel ezt a kincsesbányát a körszakállas, szűrősrá pödört bajuszt snájdig magyarok halálos bosszúságára.

A l k o h o l. Hála Szabó György korszorú érdemlő ügybuzgóságának, ezt a tárgyat óvatosan átugorja minden olvasó, mert 90 százalékos dorgatóriumot sejt benne, holott el kell ismerni, hogy az alkohol ad színt és pedig rózsásat az életnek, orrnak, mindennek. Az alkohol évezredek veterán már a kínaiak, japánok már 4000 esztendeje isszák a rizs-pálinkát. Az egyiptomiak is évezredekkel ezelőtt ismerték már a részegség isteni állapotát. Bár nem mindenki tartotta isteninek akkor sem; Thebe mellett, 1847-ben talált papi-ruszon azt írta valami egyiptomi antialkoholista, „nyomorult az, aki hasának él és életének nagy részét részegségben tölti.” A görögök ismerték a bort; Hesiodus fi-

véréhez azt írta: „ha a bogács zöldül és a pacsirta énekel, fíradt testedet üdítse fel naxosi borral, melyhez vegyíts tiszta forrásvizet.” A rómaiak ismerték a bort, de annak hatalma jó ideig megtörtött Róma szigorú erkölcslein. Az asszonyok akkor is pityizáltak lopva, pedig szigorúan tiltva volt ez nekik. Amikor egy Metellus nevű római boriváson kapta feleségét, rövidesen megölte, — a böles római bíróság pedig felmentette a feleséggyilkost. Hej, de nagyot haladt azóta a világ. Már a Cézároknak megtörttek a józanság parancsoló erkölcsi erejét; Cézár 22 ezer embert vendéglelt meg diadalútjáról visszatérve s minden asztalhoz egy hordó falernumit gurítottatott. Lucullus tízezer hordó bort osztott szét a felséges nép között. Néző kéjbe és borba fojtotta lelkiismeretét, sőt egész róma lelkiismeretét; asztalainál az asszonyok versenyt ittak a férfakkal. Ma alkohol abszolút úr a földön. Tömérdek változata van s mindenivé elér. Az alkohol félszék különösen Franciaország és Oroszország. Elül kellett Franciaországot temüink. A francia nemzet sírját az alkohol ásta meg. Felsőzáddal ezelőtt Franciaországban az alkoholfogyasztás legkevésbé volt; a germán népeknél akkor az évenkénti fogyasztás 4—5 liter volt fejenkint. Franciaországban 2 liter. Ma a skandináv államokban 4—5 liter. Németországban 10 liter. Franciaországban 15 liter esik egy emberre. 1884-ben a franciák ötvenezer hektoliter abszintet fogyasztottak el — ma harmincöt millió hl-t. 1875-ben 100 emberre 1 pálinkamérés esett, ma 3—4. Chikagóban 5740 kimérése van. Párisnak 30.000, 50 iskolás gyermek közül 30 gyakori, 15 rendszeresen abszint ivó. Gallia mellett méltán állja a sarat, az orosz medve is. Oroszországban vannak falvak, melyek népe, — öregek, ifjak, gyermekek, asszonyok vegyesen részegen tántorognak állandóan az utcán, 1908-ban Blajocsinszk falunak 180 lakója fagyott meg részegen, utcán hullottak el, mint a legyek. A falu egy év alatt 100.000 rubelt költött pálinkára; a jövő rózsás-képv reménységei, apró csemetéi hülye, bamba tekintettel bókoralon az utcán, be-betérve a csapszékbe, ahol szüleikkel együtt isszák a spirituszt. Amerikában törvényjavaslatokkal korlátozzák az iszákosságot. Amerika talán a legszigorúbb e tekintetben. Maine, Java, Kansas államokban pl. a szeszes italoknak nemcsak gyártása, de behozatala, eladása, sőt elajándékozása is szigorúan tilos. Anglia az ivás alkalmat korlátozta, eltörülve a kimérések kétharmadát, az alkohol fejére azonban nem mer energikusan ráütni, amint hogy egyetlen Európai állam sem, hiszen a „kulturállamok” egyik legfőbb megélhetési forrása éppen a szeszedő. Island boldog kivétel, mely nyakára mert hágni a hülyeség, tuberkulózis, sifilis és egyéb ezer nyavalya melegágyának. Próbaszávon a nép háromötöd része az alkohol ellen szavazott, a törvényhozás pedig 1912. január 1-től kezdődő hatálylyal törvényt hozott a bor, a sör, pálinka minden faja sőt a szesztartalmú száraz preparátumok ellen is. Boldog hely, ahol útját állják annak, hogy a munkás nép, mely mindig nyög és sír szegénységében, 431 millió koronát dobjon ki pálinkára évente,

szeszre pedig általában 1 milliárdot, mint nálunk is szép Magyarországon. Az utolsó 30 év európai és amerikai háború 75 ezer millió márkát nyeltek el pénzben és harmadfél milliót emberben. Ugyanezen idő alatt az alkohol magában Angliában 75 ezer millió márkát nyelt el pénzben és 1 millió 80.000-et emberben. Nem a Szabó György írásza az, hogy az alkohol öl; öl közvetlenül és közvetve. Ime 1—2 szám. 1909. május 20. Vakara János Szönyön részegen a sárba fulladt. Jún. 26. Kisvárdán Csur István, Kozma József, Tarnóczy István Tüzérfi A., Klicsu Pál, Mészáros Ferenc pálinkamérgezésben meghaltak. Jul. 3. Restérben Ludányi Margit hétéves leány 3 deci pálinkától meghalt. Jul. 15. Fazekasvársádon Razgán Péter családjával együtt meghalt pálinkamérgezésben. Aug. 17-én Hajdúhadháza Mézes Zsuzsa 3 éves kislány törkölypálinkától meghalt. Aug. 15-ig Tótdarócon 14 ember, Diósgyőrön 13, Nagyváradon 12, Jankovácon 2, Budapesten 10, Pozsonyban, Komáromban, Szamoslippán 2—2, Vereckén és Nagybecskerekén 1—1 ember halt meg alkoholemérgezésben. Az egész országban az alatt a fél év alatt 153 alkoholos halált konstátáltak. S mennyit öl nem hirtelen, de lassan meg? Megrendítőbb azonban az alkohol közvetett pusztítása. Bezzola kimutatta, hogy a legtöbb hülyének foglalatása a szüret után való időben s farsangkor történt. Az alkoholisták gyermekei közül hatszor annyian esnek tüdővészbe, mint a normális szülők gyermekei.

Azt szokták mondani, hogy csak az ember keresi a szesz mámorát, az öntudatlan állat irtózik attól. Nem egészen így van. Rochesterben pár év előtt sokat mutattak a környék patkányain, melyek egy kigyulladt whisky raktár patakokban folyó szeszéből annyit ittak, hogy rózsás jókedvvel támolyogtak az utcákon végig. Darazsak, méhek szeretik az édes alkoholt, sőt annyira beszélnek abból, hogy megrészegeznek, egyensúlyukat elvesztik, a földre hullanak. Nehány óra múlva kijózanadnak, de teljesen elveszítik emlékező tehetőségüket, úgy, hogy lakásukba nem tudnak visszatérni. Madarak lovak, kecskék, majmok, disznók, elefánt, medve, bizonyos mértékben élvezik az alkoholt. Birkmann feljegyezte egy kakasról, hogy valahányszor pálinkába áztatott eleséget kapott, sokkal vigább volt, mindig dalolt — illetve kukorékolt. A szomszéd kaka-sokat pityókás állapotban legyőzte, pedig józanon nem bírt velök. Amit azonban a rovarok művelnek a szeszelés terén, az felülmúl minden absztinens fogalmat. Ludvig tanár kimutatta, hogy a rovarok maguk is készítenek maguknak sört, megszurják a tölgy, bükk, nyírfákat, melyek gumit vagy cukornedvet izzadnak ki; a cukornedvhez csak kevés alj kell s az erjedni kezd, habzik, alkohol és szén-sav keletkezik s finom sör szag terjed szét. A rovarok felkeresik ezeket a bodegákat s zenesző mellett mulatoznak. Ne üssük tehát Bakhus őszinte, melegérelmű híveit többé a józanságot szerető állatok példájával.

Állatokról mi rengeteg sokat lehetne írni e cím alatt, az állatok sok száz-ezernyi fajáról, melyek közt csak a rovarok 268 ezernyi fajjal vannak képviselve;

fejlődésük megdönthetetlen törvényéről, mely annyi gondot okozott a teológiának, lassan-lassan azonban ez is megbékül vele s nyerni fog e békével; szent Ágoston elvben már megbékült vele jó pár százada, mikor azt írta: mundus cogitandus est habuisse simul omnia, quae in illo facta sunt... etiam illa, quae aqua et terra producit potentialiter atque causaliter. Így a földben benne volt: „in terra potentialiter, ut ita dicam, — natura herbarum atque lignorum”; — a vízben pedig — „Natatilia et volatilia omnia”. Szent Tamás még határozottabban különbséget tesz az immediata és mediata creatio közt: „creavit omnia simul quantum ad rerum substantiam quodammodo informantem (sed quantum ad formationem, quae facta est per distinctionem et ornatum, — non simul). A distinctiót és ornatust elvégezte az immediata creatio azaz a világfejlődés, melyet a szentírő hat napba foglalt össze, mely pedig évmilliókig tartott, egyes napjai: — a geológia korszakai évezredekig; ezek után a napok után pedig eljött a Sabbath, a megnyugvás ideje, a ma, — amikor a distinctió szünetel, nem vet új fajokat fel. Szent Bonaventura Petrus hombardus az ősméződés ellen sem emel kifogást; igaz, hogy azon téves feltevésből kiindulva, mintha a rothadó organizmusokban élősködő férgek magából a rothadó húsból keletkeznek. Ez tényleg nincs így, — de hiszen itt az a lényeges, hogy ennek lehetősége a teológia szempontjából nincs kizárva. Alig érthető tehát az a dühös szemérgatás, melylyel a fejlődés tételét nézik, holott annak megvitatása tisztán a természetudomány reszortjába tartozik.

Ez azonban nagyon komoly téma karácsony, szentheverdel napjaihoz. Mondjunk inkább néhány érdekes intimitást el az állatok életéből. Érdelemvilágáról pl., melyet az embernél a zene hatalmában tart és dirigál — talán az állatok érzelmei is engednek a zene bívós kényszerének. A csalogány maga is elsőrangú zenész. Az ökör nem valami kiváló zenész, de azért érdeklődik a zene iránt; talán a mezőn felette trillázó pacsirta keltette fel benne ezt a hajlandóságot. Bizonyos, hogy a mint megfigyelték, a nótá hangjára szívesebben hallgat az eke előtt. A tehén valami prózai lény; zenei képzettsége alig terjed túl azon, hogy a vezérbika kolompját biztosan meg tudja különböztetni más kolomphangtól. Egy amerikai farmer érdekes kísérleteket tett teheneivel. Mandolinon táncnótákat, népdalokat játszott fejés alatt és énekelt. Ugy találta, hogy a tehének sokkal konzervatívabbak, mint borjak; ami természetes is. A borjúk a modern élénk darabokat szerették, a tehénmamáék viszont a régi, szomorú nótákat hallgatták elandalogva. Legkevésbé fogékonyak általában a kérődzők. A ló bámulatosan érdeklődik a zene iránt; az emberi hang minden változatát ismeri. Tudja, ha gazdája nyájas hangon, ingerülten, haragosan szólítja. Némelyik ló nyugodtan élvezi a zenét, — más nyugtalan lesz a zenei hangokra; vannak szenvedélyes zenekedvelők is; ha zenét hallanak nyugtalanok lesznek, ugrándoznak, képtelenek rendesen dolgozni. Minden ló érdeklődik a zene iránt. A kutya sokkal intelligensebb állat, mint a ló, de erre az esztétikai ma-

gaslatra még nem jutott el. A vonós hangszer ki nem állhatja s ha hallani kénytelen, szörnyű vönitásban tör ki. A zeneszerzők kutyái úgylátszik gazdájukra való tekintettel igyekeznek beleélni magukat a melodiák világába. Egy híres muzsikuskutyájának kedvence szerzői voltak; Mozartnál nyugodt volt; Beethovennél és Schubertnél ugatni kezdett, Chopinnál pedig úgy vonított, hogy alig lehetett a zenét hallani. Erkelnek volt egy vadászkutyája, mely bizonyos indulónál minden negyedik taktusra pontosan ugatni kezdett.

A macska úgylátszik ebben is truccol a kutyával. Bámulatosan érdeklődik a zene iránt; a zongorát a legnagyobb élvezettel hallgatja, — csak a nagyon magas hangok izgathatják, mert hallattukra nyávogni kezd. Nagy zeneesztéta az elefánt is. A párisi állatkertben két elefántnak szerenádot adtak: a zenészeket, énekeseket eldugták, a hangok meglepetésszerűen szűrődtek az elefántok felé. Ezek az első akkordokra abbahagyták a falatozást s ormányukat magasra tartva neszeltek. Bűs és lány dallamokra szinte bűvölten hallgattak, az élénkebb ritmus ingerelte, mert közbe-közbe szólltak; tánczenénél ritmikusán csóválták a fejüket. A budapesti állatkert állatai kivételes helyzetben vannak e tekintetben; minden este éjjeligen zenében, énekekben, kivilágításban van részük; a budapesti ember kulturigényei így kívánják, voltaképpen pedig ez a budapesti ember kulturérekét megszegyénítő barbárság, cudar állatkínzás.

A számar nem érdeklődik a zene iránt. Beethovent olyan flegmával fogadja, mint az oldalbaitést. Sokkal nagyobb a renomméja Beethovennak a tyúkok előtt. Ezek a szerényen kotyogó nénikék a rajongásig szeretik a zenét, különösen Beethovent. Ebbeli rajongásuknak kézzel foghatóan adják tanujelét, t. i. zeneszóra egyre-másra tojnak. Egy sringfieldi tyúknyészto kiadott egy hónapos szobát, melynek ablaka a baromfiudvarra nyílt. Lakója zongorát is vitt a szobába s gyakran játszott. A tyúknyészto úgy találta, hogy tyúkjai ettől kezdve tojólázt kaptak; mikor lakója zongorástól kiköltözött, ez a láz is elmúlt. A tyúknyészto feltevése beigazolódt, ő maga is zongorát vett, megtanult játszani, hogy minél több tojást zongorázzon ki a tyúkjaiból. Megfigyelte, hogy a tyúkok különösen a klasszikus zenére reagálnak. Beethovent annyira lelkesülnek, hogy hatványozott mértékben tojnak; a könnyűvérű muzsika ellenben sérti tiszteltreméltó komolyságukat és szemérmüket.

Hát a kacsa? Érdeklődik-e a zene iránt? Nem tudom. De kétségtelen, hogy vonatkozásban van a zenével. Meleg nyári hónapokon, mikor beköszönt az uborkaszézon s az újságírók nem tudnak a lap számára elég töltelékét összeollózni, leülnek íróasztalukhoz, kezükbe veszik pegazusukat s kacsákat izzadnak — az állatokról és a zenéről.

Toalet divat. Szörnyű tág, exotikus, szeszélyes birodalmat jelent ez a szó: divat. Alattvalója minden ember pályájától koporsözegéig. A divat ír a ruhákodáson, beszéden, köszönésen, szórakozáson, kutyák szórén, lovak farkán, s nincs a világnak porcikája, mely a divat

hatalma alatt ne állana. Mi tette ezt a hatalmat ilyen szuverénvé, — de egyáltalán hatalommá is? Az emberek gyengesége. Azoknak az embereknek a gyengesége, kiknek figyelmen kívül brenndü igények nem igen foglalják le, ellenben ambíciókat teljesen kielégíti egy kis feltűnés az utcán, színházban, bálteremben, nyilvános helyen. Ilyen gyengeelmű emberek nagyobb százalékkal az asszonyi emberek között akadnak; kik mielőtt kimozdulnának, óraszámra konferenciáznak a szabónóval; amíg nincs mellükön a divatos zsabó, fejükön a divatos kalap, hátukon a kabát, — őrít éreznek a világ és maguk között. Ez a gyengeség adta aztán a szabók, szabónók, kalaposok, börtöndösök, cipészek, prémések, látszerészek, ékszerészek kezébe a kényszert, hogy a divat új és új formáit állítsák elő. A divatickek eredetét mindazonáltal becsületesebb forrásokra kell visszavezetnünk. Legtöbbször a higiénia, kulturszükségletekre. Ilyen kulturális szükséglet kötött az ember elé kötényt is. Eredetét nem lehet pontosan megjelölni, de bizonyos, hogy Afrika civilizációjának pl. első nyoma az a kötényt, melyet az onnan hozott fényképeken látunk. Higiénikus szükséglet teremtette meg a legszükségesebb ruhadarabokat. Minden bizonyos az inget is, mely már Egyiptomban szükséges toalett cikk volt. Egy autioéi hölgy mumiáján két selyem inget találtak, egy zenésznő nyers vászonn inget sárga rojtokkal és rózsaszín betéttel; egy másik amazonnak cskos inge volt színes rojtokkal. Közvetlenül mondva, érdekes, hogy erre a messze multra vonatkozó, vagy onnan származó feljegyzések is nagyobb előszereget szólnak a női ingekről. Nos tehát, — az ing a rómaiaknál is, görögöknél is kiváló ruházatkodási cikk volt s első rendeltetése ez maradt mindvégig. Lassan azonban divatické is kezdett válni. A XV. századból egy lenvászon női ing maradt fenn, melynek formája olyan, mint a mai ingeké; 70 cm. hosszú, elül mélyen kivágtott és újak helyett két pánt tartotta össze a vállak felett, ez a forma azonban változott, aszerint, mint a divat hosszúságja, vagy rövid újít ruhát írt elő; egyszerű, vagy díszes aranyhímzésekkel ellátott volt; vászonnól, — vagy finom gyapotszövetből, sőt selyemből is készült. A középkori elegáns francia nők az ingeknek hímzésekkel és drágakövekkel való díszítésre igen nagy súlyt fektettek. A kozmopolita férfiflörtönyök divatjával a férfing is a divat szolgáivá lett. De erről nem ildomos beszélni. Mikszáth írja le egyik regényében azt a bántó anomáliát, hogy míg a nő ruháiról a legdiszkrétebb darabokig pirulás nélkül írhat valaki, leírhatja, hogyan gombolja ki bluzát, hogyan veti le ruháit, hogyan bújik tiszta szeméremmel ágyába, — s senki sem lát ebben izlésteleniséget: de a férfi ruhadarabjairól írni, — ágyáig kisérni izléstelen. Bizony ez bántó anomália, de ha úgy van, hódoljunk neki; ez is divat.

Bizonyára a higiénia, illetve önvédelem teremtette meg a kalapot is. Érdekes, hogy amíg az állatbőről készült fejdíszről a rómaiak, görögök sisakjairól a lakadaimonok keskeny, a középkoriak és a reneszánsz széles nemez kalapjairól, a XV. Lajos korabeli fővegekről, egészen

a mai kalapokig sok feljegyzés van: a nyár praktikus fejlődéséről, a szalmakalapokról nincs feljegyzés. Kezdetben, egészen a XX. századig a szalmakalap csak női fejedő volt. A szalmakalap története összefort a franciákkal. Ők vitték t. i. az első kalappagyárt Elzászból Franciaországba s ma is ők gyártják a legtöbb szalmakalapot. A szalmakalap viselete ebben a században átragadt a férfiakra is. A kalap pedig tisztességes fejlődést ért el minőségben is. Nemrég egy valamire való panama-kalapot 500 koronáért adtak. Voltak emberek, kik ennyi pénzt feltehettek a fejük tetejére. Így lett igaz a közmondásnak: a kalap a vagyoni állapot fokmérője. A kalapoknak tejjel-mézszel folyó kánaánja azonban az 500 koronás panama kalapok mellett is nem a férfiak fején van, hanem a nők frizuráján. Erről lehetne egy külön passzusban írni, — s talán kerül is rá sor.

Vajon minek köszönheti létét a keztyű? Talán az asszonyi ravaszágnak, — ha az a kecskébőr volt az első keztyű, melyet Rebeka Jákobnak a kezére tett. Praktikus értéke kevés van. A rómaiak és görögök, kik a villát még nem is ismerték, hogy a sült hús meg ne süsse kezüket, keztyűvel fogták meg azt. A perzsák kezüket prém keztyűkkel védtek a hideg ellen. A katolikus egyház szertartásaiban nagy szerepe volt és van; ugyancsak a köznépkor jogi életében. A német császárok idejében a keztyű ajándékozását különös kegynek vették; keztyű átadásával osztottak városalapítási, vásári, pénzverési és egyéb jogokat, ezért szerepel a keztyű sok német város címerében. A magánosok életében is csodaszám volt a keztyű. Ha valaki kérvény útján akart elérni valamit, kérvényéhez egy pár keztyűt mellékelte, melynek ujjait esetleg pénzzel tömte ki. Richelieu bírnok 1629-ben féltucat római keztyűt ajándékozott Medici Máriának, hogy lekötelezze vele. Rubens 1615-ben, mikor az amsterdami székesegyház részére a keresztlevélt festette, honoráriumába felesége részére egy pár finom 8 forintos keztyűt is belealkudott. A keztyű e nagy agiója érthető, ha tudjuk, hogy a keztyű a XIII. századtól már a női toalett fontos része lett, a luxus, — a divat rátette kezét. Az első keztyűk rövidek voltak, az ujjakat és kézfejet fedték be. A francia direktorium idejében jöttek divatba a hosszú keztyűk, melyek az egész női kart befedték. Különösen I. Napoleon felesége szerte ezeket, de azután újra eltűntek. A második francia császárság kora óta ismét a hosszú, sokgombos keztyűk divatosak. A Grenoblei keztgyár közel másfél millió tucatot termel belőle 35 millió frank értékben.

Bárhol és bármiként szülessenek is a toalettcikkek, rájuk testi kezét a divat s formálja, változtatja járulékaiban, — lényegében, úgy, hogy az sokszor eredeti rendeltetésétől is eltér. Vajon a mme. Kató kirakatában pompázó kalapok közül melyik merne arra vállalkozni, hogy valakinek fejét az időjárás viszontagságaitól védje? A divat egy-egy változtatása a viszonylatok egész seregében idéz elő változást. Az 1908-i párisi kalapdivatnak az lett a következménye, hogy a napernyőelek tetemesen meghosszabbodtak. A magas tollakkal, virágokkal diszi-

tett kalapok nem fértek a napernyők alatt, meg kellett azok nyelét hosszabbítani. Mióta a hölgyek egyenes fűzőt viselnek, meg kellett változtatni a székek formáját, mert az eddigi székeken nem tudtak kényelmesen ülni. A kocsigyárosok kocsireformokon török a fejüket, mert a mostani fiakereken csak meggömbülve ülhetnek a nagykalapú hölgyek. A nemrég divatba jött széles kalapok miatt meg kellene szélesíteni a vonatok, kocsik, üzletek bejáróit. Igen ám, de akkor a leves többé kerülne, mint a hús; maradnak hát a kocsik, üzletek régi formájukban, a hölgyek pedig megtanulták, hogy megy be az ökörlakostályaiba.

Pedig igazán, tömérdek példán okulhatnának a hölgyek; mert hiszen, mikor a divat szeszélyeiről van szó, hölgyekről van szó, — bátor szólni fogunk a férfiakról is. Münchenben az utcán egy hölgy divatos kalapjának súlya alatt eszméletlenül esett össze. Szatmáron egy gyönyörű, fiatal frileány nemrégiben fűzője miatt szív-székhüdesben meghalt. 1909-ben, a széles kalap divatján Hions államban Henton senatort egy kalaptű úgy megszúrta, hogy majd vérmérgezés támadt belőle. Szentpétervárott egy hölgy elvesztette szemévilágát fátyola miatt, melyről egy kis festék került szemébe s néhány óra alatt vérmérgezést idézett elő abban. Egy-egy példa a tömérdek lehetőség közül s mindenik példa 100 hasonlót hozhatna még fel. Még szerencsés az, kinek humorosabb oldala jut a divat-katasztrófáknak. Egyik budapesti színháznál premier volt. Már megadták a csengettyűt, a vasfüggöny is emelkedett felfelé, mikor a hősnő kétségbeesetten kiállt a rendezőnek: Az Is tenért, még ne engedjék fel a függönyt — csak pillanatnyi türelmet. — De miért? — kérdezte riadtan a rendező: — meg kell próbálnom, hogy keresztülférjek-e kalappal az ajtókon.

Ugyancsak Budapesten egy józsi humoráról ismert úr valamelyik havas, decemberi napon hólapátoló tótokat fogadott, hogy ha sétájáról hazatér feleségével, annak háztetőnyi kalapjáról lapátolják le a havat.

Sok példán okulhatnak mondok, de nem okulnak. Apraja-nagyja, falun, városban egyformán rabja a divatnak. Ha ma Holzer kitesz egy új modellt, holnap eléje sorakozhatnak a férjek, papák, nagybácsik a gladiátorok üdvözléttel: ave Cesar, morituri te salutant. Miért van ez? Mi a pszichológiai oka?

A nők gyengesége. Ezt a gyengeséget Barber Ida az Alkotmányban a divatról írva, gyengeelműségnek nevezte, mert hiszen tény, hogy erősebb szellemű asszonyok, kik az élet magasabb céljait ismerik, majdnem kivétel nélkül ellenlései a divatnak. Ugyanezt a gyengeséget Hions állam törvényhozása éretlenségnek nevezi. A dolgok tehát klappolnak. Még csak annyit jegyzünk meg erről a gyengeelműségről, hogy azt a férfiak fejéhez is oda lehet vágni, — bár kisebb hévvel. Eduard király egyszer, — természetesen életében, — szürke kabátban és pörgekalaphban állított be James Arthur házába. A divat lovagjai pedig s az újságok jeremiádotok sirtak, hogy vége a cillindernek, szalon ruhának, Eduard szürke zakója s pörge kalapja megölte, megfoj-

totta, meggyilkolta őket; minek tegesse már a cilinder életét, ha az ember pörge kalapban is mehet vizire.

Ime, az erősebb nem győngeelműsége. Eduard király egyszer a nadrágját felgyűrte; nosza, férfidivattá lett a nadrág felgyűrve. Eduard király egyszer nem gombolta be a mellénye alsó gombját s rögtön begombolatlan maradt minden előkelő mellény alsó gombja, még akkor is, ha nem szorított pocakot, mint az Eduard mellénye. Eduard király az ascoti nagy versenyek harmadik napján lila keztyűvel jelent meg. Pár óra alatt egy egész londoni készlet lila keztyű fogyott el. Ki itt a gyengeelmű, éretlen? Kétségkívül nem Eduard. Az ő magikus hatása onnan eredt, hogy ő volt az egyedüli uralkodó, a ki nem egyenruhában járt, hanem civilben. A férfi világ szeme rajta csüngött s majmolta minden mozdulatát.

No, de hiába dörgünk a divat ellen. A divatház bacillusai úsznak a levegőben, az ember bekapja őket, egy darabig prüszköl ellene, de azután beadja derekát, s senyved, pusztul benne.

Mátrai képek.

Este van, este van, kiki nyugalomba.

Az elerőtlenedett, elálmosodott napnak bágyadt sugarai felültek a házak tetejére, azután onnan is feljebb húzódtak a torony keresztjére s ott táncoltak, csillogtak pajkosan, míg a vén nap ismét tovább nem küldte, fel a Mátra szikláira, hogy onnan nézegessenek a földteke másik felére, ahová éppen készülődnek.

Szürkülődött, esteledett. Ez a falusi életnek az a része, ami a városban annyira hiányzik s ami a faluban annyira szép — az est.

A városi nem élvezi, falun keresd, mi szép az est.

A munkásképző hazakerül becsületes munkájából, porosan, fáradtan; hazasietnek a csordák, nyájak, minden csak haza, este van, este van, kiki nyugalomba.

Végigjár a falun a csűrhe, azután elhal a nesze, elhallgat a vezérbika kolompja, lassankint elül a hazatért nyájak felvert pora is. Alig-alig jár valaki az úton, az is csendesen köszön, palócosan: mindörökké dicsierjük az Urat! Azután csönnesség lesz.

A Mátra ormán még ott vibrál valami elkésett sugaracska, mintha vörös lidércfény táncolna ide-oda s lassan ez is elhúzódik, hiszen már fenn van a hold.

A toronyban megkondul az esti hangrangszo, végig fut a csengő hang a Mátra öléen, utánna a szomszéd falucska hangja, azután a harmadiké, negyediké s a hegyek szikláiról, a néma erdőkből visszaverődnek a hangok; a kis völgykatlan egy csengés-bongás; az ércnyelvek üdén, tisztán felelgetnek egymásnak.

Hála Isten, este van megint.

A szennyes hold kétes világosságot vetett a tájra, igazán úgy volt, hogy: szelőlő üzött felhők között merengve jár a holdsugár.

Három várroma van a vidéknek. Egyik alacsonyabb dombon, melynek belseje egy óriási pince, miben négyökrös rakott szekér kényelmesen megfordul, nem járt oda emberemlékezet óta senki.

A vár valamikor erős lehetett — most két fala van még meg s egy óriási kéménye, miben vércse, bagoly százával tanýáz. Az egész domoldalt hatalmas sziklatömbök borítják, miket felvert az évtizedes moha, burján — ezek egy hajdani nagyság romjai.

Mindebből alig-alig látszott valami. Olyan volt az egész, mint valami boszorkány-tanya. A hatalmas kémény árnyéka ide-oda bolyongott a romokon — kerülgette a holdvilágot.

A másik rom egy égbenyülő sziklormon van. A kopasz kősziklák ezüstösen csillogtak a hold fényében; a szürke világitásban rom, szikla, minden összeolvadt s mint egy csonka cukorsüveg, úgy emelkedett ki a szomszéd hegyek s a lábát elborító erdők sötét hátteréből. Úgy hívja a nép, hogy „oltár”. Igazán az: innen szívódik fel az első harmatcseppecske a hajnal sugara nyomán, mint az igaz áldozat; ide hull az első hó s csillog az utolsó még akkor, mikor a Mátra öléen zöldelni kezd minden. Ha a völgyben zápor van, a gomolygó felhő a hegy derekán ül; felette verőfényben csillog a hegytető, a rom, az „oltár”, míg alul ömlik a sárga piszkos zápor.

Néha kora hajnalban az erdőből, mesziről erős tompa tiükkölés hallatszik: a falusiak tudják, hogy az himszarvas, azt is tudják, hogy az fenn van az „oltáron” Igazán egy királyi vadhoz méltó hely is az.

Most, — minél inkább belehatolunk az éjbe, annál kevesebb látszik belőle, annál mélyebb a csend.

Milyen szép élet lehet az, melyet ma csak úgy ismerünk, mint ábrándképet: „ott, hol a Mátra öléen epedve szóll gyakran a pásztori síp... késő éjjeleken... késő éjjeleken...”

Vagy talán sohasem is volt ez a valóságban olyan szép; hiszen a bukolikus költemény is csak — költemény.

De mégis — most is van valami belőle, — talán a pásztorsíp is megszóllal néha a Mátra hegyén — de megszóllal az az erős kürt, mit hánscból csinálnak a favágók. Tompa, bűgő a hangja, visszaverik az erdő fái; megsokszorozódik mire leér a völgybe s olyan, mintha tízen, húszan felelgetnének egymásnak. Kigyúl a pásztortűz is — hiszen hűvös van itt nyáron is. Egészen úgy, mint azokban a régi regékben... késő éjjeleken, — késő éjjeleken...

Még nem is pitymallott, mikor mászni kezdtünk az oltár felé. Keserves út volt, de napkeltére odaértünk. Óh, de szép is az, mikor egy ilyen magaslatról — egy nehányszáz lépéssel a többi ember felett mondhatja el az ember reggeli imádsását éltető friss levegőben, hajnali pírban. A napimádók ilyen magaslatokat kerestek s onnan lesték a napfeljöttét s ahogy az első sugárka felütötte magát, — földreborultak előtte, hisz ez az ő istenük volt.

Gyönyörű is ez! Alant a völgyben még szürkeség, de az ég keleten bíborvörös s ez a bíbor élénk színnel vonta be a sziklák oldalait is. Azután lassan-lassan sárgult az ég s egyszerre felült magát egy kis sugaracska s utánna felbukkan az egész fénytenger. Képtelen a szem arra nézni. A vakító sugarak diadalmasan törnek szerte minden oldalra; egyszerre mil-

lió és millió apró pontocska csillan meg a hegyoldalon: harmat a fűvön, kövön, fák levelén. A csendes erdő lombja megrezzen örömben s kejezen terjeszti minden kis porcikáját az áldott, éltető napsugár elé. Egy varázsütésre meglevededik az erdő: csengő, csattogó, fütyülő madárhangok hirdetik mindenfelé, hogy új nappal új élet kezdődött.

Hát az oltár? Óh, az övé volt az első imádság, az övé az első áldozat, ő most csendes marad estig.

Óriási sziklatömbök, csodálatos módon összerótt és ragasztott kövek, egy nagyon erős várnak nagyon szétroncsolt romjai hevernek szerteszét az „oltár” körül. És ezek a romok mintha mondogatnának valamit — csendesen, magukban.

„Hány évtizede Uram, hogy itt heverünk! Sokszor kell már azóta föl a nap, sokszor aranyozott meg sugaraival, mikor mi is büszkén néztünk le a völgybe. S még most is, romokban is óriások vagyunk, hogy megbámul a mai kor gyermeke. Azok voltak ám a hősök, kik minket idehurcoltak gépek nélkül; egymásra raktak gőz nélkül. Azóta törtet, kutat, halad lázasan az emberiség s mégis, ha egy-egy ilyen kutató ember ide felvándorol, mistikus borzalommal néz reánk. Melyik hát nagyobb, erősebb, a XX. század cse-nevéssz embere, vagy a mi életerős, óriás építőnk?”

És majd-majd igazat adtam az ősi köveknek; — de kicsinyek is vagyunk mi ezeknek az évszázados köveknek világitása mellett!

Közben leért a fény a hegy lábához is, — ott is ujra életre kelt a természet. Egyszerre a távoli hegyek közül egy hosszú fekete kígyó tört előre s a szomszéd hegy lába alatt elékanyargott. Sűrű fekete füstje hosszú szalagban maradt el mögötte; ablakai meg-megvillantak a verőfényben. Onnan a felhők közül alig látszott olyannak, mint egy vékony sáv, de dübörgése felhallzott a felhők közé is s idegesen rezgett lábam alatt a föld, amint az acélkerekek diadallal, feltartóztatlanul száguldottak a hegy tövében.

Hallgassatok vén kövek, hallgassatok csak; érzitek-e: a haladó kultúra megszerzetteti a földet; az a kis gözkazán megremegteti alattatok ezt a nagy hegyet. Óh, — XX. század embere erős, — ti csak kemények vagytok.

S a gözkazán éles sikoltással fúródott beljebb a vén Mátra hegyei közé.

A szivemben . . .

Irta Szalay Mátyas.

*A szivemben egy nagyhatalom van:
Érzem, hogy a diadal éled!
Sohase hittem a világfájdalomban,
Reményem az Élet, az Élet,
Menyasszonyom a hajnalos Élet!*

*Gögös vakcsillagok az égről,
Ha támad a nap, hullnak-esnek.
Hullnak-esnek, ha támad a Nap.
Testvéreim, vége az estnek,
Testvéreim, az éjnek, az estnek!*

*A kelő napból sugarazza
Hullnak a földre tűzkeresztek.
A szikrájukkal teli a szívem.
Érzem és énekelni kezdek,
Diadalt énekelni kezdek!*

*Boldog vagyok én, boldog ezerszer,
Mert ráborult a szeplőtlen azír
Én nem vagyok már gyöngye gyermek,
Engem most szentel az Úr!
Engem most szentel az Úr!*

*Az útjaim a pálmás utak,
Ha rögöseks, ha simák.
Testvéreim, előre velem!
Tűzkeresztem a kezemben
S az ajkamon forró dal-ímák.*

*Énekelem a tavasz himnuszát,
Melyre a sötétség tavaszéled,
S az örök-száz reggeleket.
Menyasszonyom az Élet, az Élet,
Menyasszonyom a hajnalos Élet!*

Egyes lapok 1848. évből.*

(Hiteles adatok nyomán.)

Magyarigeni meszárlás

(Folytatás.)

Agyel Juon úgy adja elé a dolgot, mintha nem tudná, hogy kinek parancsára volt nála, körülbelül tíz magyar elzárva. Az ok, hogy éppen nála tették őrizet alá a magyarokat, az kell legyen, hogy a szolgabírói és későbbben a községi börtönt az ok házában helyezték volt el. Az első 3—4 magyar elfogatásának oka az lehet, hogy ők az oláhokra lőttek. Több lédának a református templomból való elviteléről tanu nem akar semmit tudni, valamint felesége sem.

Mivel Szabó József nyilatkozatából kitűnik, hogy a magyarok közül őt fogták el legelőbb, még pedig Danille Györgye luj Onu és Turós Györgye: azért ezen emberek ki lettek hallgatva, kik azt vallják, hogy a magyarok meggyilkolása előtt jóval előbb az adott okot az elfogatásra, hogy Szabó József kertjéből rálöttek a katonai gyakorlatokról hazatérő oláhokra. Danille Györgye még hozzátesszi, hogy Szabó Józsefet csak ezen ok miatt ő fogta el, még pedig saját elhatározásából. Hogy mennyi ideig volt Szabó elzárva, azt ő nem tudja. Ellenében Turós Györgye azt állítja, hogy az említett lövés miatt Papp Miklós kapitány vezette maga elé Szabó Józsefet általa és Danille Györgye által, anélkül, hogy tudta volna, mit kelljen vele tenni későbbben Szabó Józsefen kívül későbbben még másokat is Papp Miklós kapitányhoz vezettek ugyanazon ok miatt.

Balázs János volt népfelkelő vicepraefectus vallja, hogy őt Papp Miklós megkérte Sárd mellett (1848. október 21-én) azon napon, midőn a reá következő éjjelen az oláhok Károlyfehérvárt a várost megtámadták, hogy neki nyújtson segédelmet a magyarigeni magyarok leggyverzésére, kik a református templom-

nak fallal kerített udvarán magukat erősen tartották; azonban ő nem adott neki semmi segítséget. Arra nem tud emlékezni, hogy ezen alkalommal Papp Miklós úgy nyilatkozott volna, mintha saját seregének révén is végeznék a magyarokkal.

Idő multával a Schendruk hadnagy vezetése alatt álló népfelkelőkkel Krakkó környékére ment a táborba. De amint 1848. okt. 28-án a magyarok a tábort szétverték, ő Horák várparancsnok rendelte folytán Károlyfehérvárra vonult és nyolc napig ottan tartózkodott. A magyarigeni magyarok elfogatásáról és legyilkoltatásáról nem tud semmit mondani.

Éppen úgy ismeretlen előtte, hogy ki adta mindezekhez a parancsot; valamint az is, hogy Papp Miklósnál gyűlések és tanácskozások lettek volna a magyarokkal való elbánásra nézve. Azt sem tudja, hogy kik vettek részt ezen dolgokban, és hogy vajon Papp Miklós adott e parancsot a magyarok elfogatására és legyilkolására. A magyarok legyilkolása után soha sem volt Magyar-Igenben és későbbben Károlyfehérvárt a várnak élelemmel való ellátásáról kellett gondoskodnia.

Danille Georg nem tagadja, hogy több nappal a magyarok legyilkolása előtt, Szabó Józsefet letartóztatta azért, mivel ennek kertjéből rálöttek a katonai gyakorlatokról hazatérő oláhokra. Három lövés történt ugyan, de senkit sem sebesített meg. Ezen alkalommal még más két magyar is elfogatott éppen azért, mert lövöldöztek. Tanu tagadja, hogy Szabó József hat nappal a magyarok legyilkolása előtt lett volna elfogva.

Turós George aluj Györgye megvallja, hogy Szabó Józsefet ő fogta. Ebben vallomása megegyezik Danilla György vallomásával. Csak hozzá teszi még, hogy neki a lövöldözők elővezetését Papp Miklós kapitány parancsolta meg.

Sova János elbeszéli, hogy 1848. év folyamán Magyar-Igenben egy magyar és egy oláh csapat alakult, melyek között sűrűlódások keletkeztek. A további összetűzések elkerülése végett megegyeztek abban, hogy leteszik a fegyvert és ez meg is történt. A fegyver letétel után nemskára Krakkó mellett egy tábor jött létre, és idevonultak a szomszédos helyek férfilakói, kik Papp Miklós kapitány és más tisztek közvetlen felügyelete alatt állottak. Magában a táborban az összes körüllevő helységek népfelkelői fölött főparancsnokok voltak Schendruk hadnagy és Balás János praefectus, kik a Magyar-Igenben letett fegyvereket ezen táborba vitették.

Október 28-án a tábor szétveretett, minek következtében egy része Magyar-Igenbe vonult, másik része pedig Károlyfehérvárra. Ezen utóbbi részben volt most beszélő tanu is. Sárdon találkozott Papp Miklóssal és Makavej Lászlóval, mely alkalommal utóbbi sajnálatát fejezte ki, hogy olyan sok magyar öletett meg (t. i. Krakkó mellett és azután Sárd községben), mire Papp Miklós azt felelte, hogy menjetek Magyar-Igenbe és adjatok parancsot, hogy az elfogott magyarokat ne öljék meg, hanem inkább október 29-én vigyék Károlyfehérvárra. Ezen beszélgetés után tanu Károlyfehérvárra ment. Innen vasárnap reggel (okt. 29-én), hazatért Magyar-Igenbe és a huszárszázadosi szállás előtt elhaladva hallotta, hogy a magyarigeni

magyarok el vannak fogva; sőt látta is, hogy néhány magyar már meg volt ölve. Az említett udvarban rövid tartózkodás után Pitos János felesége tanut megkérte, hogy férjét a pincéből szabadítsa ki, mit ő meg is tett, mire a szabadon bocsátottakkal együtt hazament.

Hosszabb otthon való tartózkodás után újból a gyilkosság színhelyére ment és látta, hogy Kiss Sámuel, Kontz Zsigmond és néhány más magyar odavezettek. Tudomása szerint akkor már a pincében elzárt magyarok meg voltak ölve. És látta, hogy a most odavezetett magyarokat is miként ölték le: tudniillik Andreé Nutz lelőtte Kiss Sámuelt és Kontz Zsigmondot, Toagyer N. molnár pedig Tóth Andrást és Rátz Abelt. Az utoliára említett négy magyart Bogdán Irimil és néhány más eszébe nem jutó ember vitte a huszárszázadosi szálláshoz. Hogy a pincében fogva tartott magyarokat ki ölte meg, tanu úgy mondja, hogy nem tudja. Nem akarja tudni az okot sem, hogy a költött egyezés dacára miért fogták el a magyarokat. Semmit sem akar tudni azon gyűlésekről és tanácskozásokról, melyeken arról volt szó, hogy miképen viseljék magukat a magyarokkal szemben és miképen bánjanak el a magyarokkal. Azt is állítja, hogy nem tudja, kinek parancsára fogták el és gyilkoltattak meg a krakkói, sárdi és magyarigeni magyarok.

Tanu továbbá tagadja, hogy ő vasárnap (1848. okt. 29-én) Papp Miklósnál lett volna; tagadja, hogy egy Proclamatioról valamit tudna; de igenis beismeri, hogy vasárnap Papp Miklóssal találkozott, a mint ez 9 óra felé K.-fehérvárra lovagolt. Azért lovagol, úgy mondá, Károlyfehérvárra, hogy ott megkérdezze, mit is kelljen kezdeni az elfogott magyarokkal.

Papp Miklós azon parancsáról, hogy a még életben lévő magyar nőket és gyermekeket el kell fogni és meg kell gyilkolni, ő maga nem akarja mondani, hogy hallott valamit. Ezen tekintetben, miként tanu hiszi, Olasz Szóts János adhatja közlelbi felvilágosítást. Végül tanu állítja, a magyar családok kifosztásáról semmit sem tud és maga sem vitt el semmit.

Olasz Szóts János ezen tekintetben vallja, hogy neki Papp Miklós, a magyarigeni magyarok legyilkolása után a táborban nem adott olyan parancsot, hogy hazajövetelkor a még életben található magyarokat befogja és megölje. De a táborban csak úgy általánosságban beszéltek, hogy jó volna a többi magyarokat is leolni, a kik mindig szidnak és sértegetnek, hogy többé az oláhokat rablóknak és gyilkosoknak ne mondassák és őket ne fenyegethessék. Ennek következtében hazajövetkor tanu intette a magyarokat, hogy tovább ne szitkozódjanak. Az sem igaz, hogy Kaiser Niculaje, a mint ő a táborból hazajött, neki elbeszélte volna, hogy Papp Miklós neki és társainak parancsot adott a még életben lévő magyarok befogására és legyilkolására, és hogy ő ezen parancsot Mohai Sándornak kinyilvánította volna. De az igaz, hogy Mohai Sándor minden igyekezetével a magyarok legyilkolásának bűnét Papp Miklósrakarta nyomni és ezt mindenki vel elhitetni.

(Folyt. köv.)

*) Lásd Közsm. 1912. 14. sz.